БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 177 (5069)
Воскресенье
Сентябриин
1
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

һуралсалай шэнэ жэлэй эхилһэнтэй дашарамдуулан Сталинска үеын зол жаргалта советскэ багашуудта халуун мэндэ хүргэжэ, һуралсалай энэ жэлдэ гайхамшагта шэнэ амжалтануудые туйлахыень хүсэе!

Мүнөөдэр һуралсалай шэнэ жэл эхилхэнь

Мүнөөдэр манай уужам ехэ оронһой, мүн манай республикын һургуулинуудта һуралсал эхилбэ. Республикын хэдэн мянгаад һурагшад зунай амаралтын үедэ шэнэ хүсэ тамир орожо мүнөө һуралсалдаа орохонь. Мүн хэдэн мянган 7 наһатай хүүгэд урматай баяртайгаар түрүүшынхеэ һургуулиин борһо алхажа, эрдэмдэ һураха эхи табижа захалхань. Манай багшанарта залуу үеые һургаха ба хүмүүжүүлхэ хэрэгтэнь саашадаа амжалта туйлахыень ехээр хүсэгдэнэ.

һуралсалай жэлэй эхилхын урда тээ багшанарай аймачно конференцинүүд, мүн республиканска съезд үнгэргэгдэбэ. Эдэ конференцинүүд ба съезд дээрэ үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй дүн тухай хурса шүүмжэлнүүд боложо, манай һургуулинуудай, гэгээрэлэй Министерствын дутуу дунданууд ба алдуунууд большевистскээр элирүүлэгдэһэн юм.

Манай багшанар болбол шэнэ жэлэйнгээ хүдэлмэриие эхилээд байхадаа бүгэдэниитын һуралсалые бэелүүлхэ ба һуралсалай шанарые эрид дээшэлүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха ёһотой.

һуралсалай үнгэрэгшэ жэлэй эсэстэ болбосоролой аттестадта экзамен барилга зарим һургуулинуудай һургалгаяа нилээд һайжаруулһаниие харуулаа. Хэдэн олон һурагшад эрдэмдэ һайнаар һуража һургууляа дүүргэһэн байна. Гэбэшье олонхи һургуулинууд хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилһэн байха юм. Мүн һурагшадай эрдэм шудалалга олонхидоо гүнзэгы бата бэхи бэшэ, һэбхи байдаг байба. Энэнэй гол шалтагаан заалга ба һурагшадай ойлгосодо ёһо тэды хандадаг болон багшанарай эрдэм мэргэжэлэй һулабар байһан ябадал болоно. Энэ дутууе усадхахын тула багшанар шэнэ һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ тэмсэхэ ёһотой.

Заалгын методые эдибхитэй болгохо хэрэгтэй. Олонхи һургуулинуудта туршалга, лабораторно хүдэлмэри хэхэ ба экскурси эмхидхэхэ гэхэ зэргын хүдэлмэридэ багаар анхаралаа табидаг байна. Багша болбол педагогическа процессые үнэхөөр зүбөөр эмхидхэгшэ байха ёһотой. һургалгые һонирхолтойгоор үнгэргэлгэ, һурагшадые үзэһэн предмедээ гүнзэгыгөөр ойлгодог, тэрээндэ дуратай болгохо ба үзэһэн зүйлөө бодото байдалтай ба практическа хэрэгтэй холбожо шададаг болгохо байна. Зүгөөр энэ хэрэгтэнь багшанарта һургуулиин ба арадай гэгээрэлэй органуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө бодото туһаламжа хэрэгтэй.

һуралсалай жэлэй дүн тухай багшанар һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ анхарал оролсолгоео гаргаха зэргэтэй. Багшанар һурагшадаа экзамениие зэбсэг түгэлдэрөөр угтахаар бэлэдхэхэ уялгатай болоно. Энэ хадаа багшанарай гол зорилго болохо ёһотой. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ энэ зорилгые манай олонхи һургуулинууд дүүргэжэ шадаагүй. Жэшээлхэдэ республика дотор 1308 һурагшад хоёрдохи жэлдээ үлөөгдэһэн байна. Энэ тоо хадаа багшанарай урда онсо ехэ эрилтые табина. Хоёрдохи жэлдэ үлэлгые зайлуулха тухай жэлэй эсэстэ һаналаа табиха бэшэ, харин мүнөөнһөө анхаралаа табиха шухала. Үзэһэн предмедүүдээ муугаар ойлгожо, экзамен дээрээ ерэһэн һурагшанарта югээршье тэрэ дары туһалжа шадахагүй. Тиимэһээ, һурагшанарта үзүүлэгдэхэ энэ туһаламжа бүхэли жэл соо үргэлжэ ябуулагдаха зэргэтэй. Тиигэбэл энэ туһаламжа һайн үрэ харуулха байна. Багшанар болбол һурагшанарай ойлгосые бүхэли жэл соогоо ажаглан шалгажа байха ба нэгэшье хүниие хоердохи жэлдээ үлөөхэгүйн хойноһоо зохихо хэмжээ абаха ёһотой.

һурагшадые һургалга болбол тэдэниие үдэр бүри хүмүүжүүлхэ ябадалтай таһалдашагүй холбоотой гээшэ. Эдир хүбүүд басагадһаа советскэ үнэн сэхэ гражданинуудые, халуун патриодуудые, культурно-болбосон, хатуу жаяг заршамтай, ажал хүдэлмэридэ дуратай хүнүүдые хүмүүжүүлэн гаргаха гээшэ— угаа ехэ хүндэтэй хэрэг болоно. Һургуулинуудай зорилго хадаа «һурагшадай дүримые» һуралсалай шэнэ жэлдэ хүүгэдые хүмүүжүүлгэдэ гүйсэд хэрэглэжэ, тэрэнэй шанарые эридээр һайжаруулха ябадал болоно.

Советскэ правительство ба советскэ арадууд багшанарта ехэхэн хэрэг найдана гээшэ. Ажабайдалһаа, али бүхы манай ургалтаһаа гээгдэхэгүйн тулада багшанар болбол өөрынгөө педагогическа мэргэжэл шадабариие эсэшэ сусашагүй, саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, идейно-политическэ ба культурна хэмжээгээ үргэдхэхэ арюун уялгатай.

һуралсалай жэл эхилбэ. Зүгөөр зарим аймагуудай һургуулинууд һуралсалдаа гүйсэд һайн бэлэдхэлгүй байна. Зарим һургуулинууд убэлэй үедэ хэрэглэгдэхэ түлеэгээр гүйсэд хангагдаагүй байха юм. Мүн ном дэбтэрээр хангагдаагүй һургуулинууд баһал бии. Жэшээлхэдэ, Кударын, Мухаршэбэрэй аймагуудта түлеэ бэлэдхэлгэ дүүрээгүй, тэрэниие шэрэлгэ һула, һургуулиин гэр байшан хүсэд заһагдаагүй байха юм. Эдэ дутуунуудаа ябууд зайлуулха хэрэгтэй. Советскэ организацинууд ба арадай гэгээрэлэй таһагууд хадаа багшанар тухай тусгаар анхаралаа табиха ёһотой. һайнаар хүдэлмэрилхые багшанарһаа хүсэбэл, тэдэнэртэ зохистой услови байгуулха ёһотойбди. Тэдэнэрэй байра заһабарилха, тэдэндэ түлеэ буулгажа үгэхэ, хэшээлдээ бэлдэхэ литератураар хангаха гэхэ зэргын туһаламжа үзүүлжэ, тэдэнэй байдалай ба культурна эрилтые хүсэд хангаха уялгатайбди.

һурагшадые һургалгын шанар, арадай гэгээрэлэй органуудай зүгһөө багшанарай хүдэлмэриие хинаха ба тэдээндэ бодото туһаламжа үгэхэ ябадалһаа нилээд дулдыдаха байна. Тиимэһээ инспекторэй үүргэ тон ехэ болоно. Гэхэтэй хамта зарим арадай гэгээрэлэй таһагууд гүйсэд һайн бэлэдхэлтэй инспекторнүүдээр хүсэд хангагдаагүй байха юм. Бичурын аймагай ба город Городогой арадай гэгээрэлэй таһагууд ба бусад эгээл иимэ байна. Шэнэ һуралсалай жэлдэ һургуулинуудта инспекторскэ шалгалтануудые һайнаар табиха, инспекторскэ хүдэлмэри һайжаруулха ябадал арадай гэгээрэлэй органуудай түрүүшын зорилго болоно.

Советскэ арадууд, манай бүхы олониитэ һургуули тухай ехээр анхаралаа табина. Советскэ гүрэн, большевистскэ парти ба манай арад зон болбол залуу үеые һургаха ябадалые наринаар энхэрэн хаража байха гээшэ. Манай Эсэгэ орон советскэ багшанарһаа багашуулые эрхимээр һургахые, эрхимээр хүмүүжүүлхые хүлеэн байна.

Һургуулиин хүдэлмэрилэ шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлая нүхэдүүд, багшанар!

Эрхим һайн гэрнүүд ба гражданска гэр байрнуудай түлөө конкурс

РСФСР-эй гэр байрын—гражданска гэр барилгануудай министерсво ба РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи архитекторын хэрэгүүдэй талаар управлени болбол 1946 ондо республикын городууд ба посхонуудаар баригдаһан эрхим һайн байрын гэрнүүд ба гражданска гэр байрануудай түлөө конкурс соносхобо.

Зохид, һайхан ба химда гэр байра байгуулһан архитектурнүүд ба барилгашадта шан үгтэхэ болоно.

Үсөөн дабхартай байрын гэрнүүдэй талаар тус бүри 15 мянган түхэригэй нэгэдэхи зэргын хоер шан, тус бүри 10 мянган түхэригэй гурбан шан ба тус бүри 7,5 мянган түхэригэй табан шан тогтоогдоһон байна. Олон дабхартай байрын гэрнүүдэй талаар 25 мянган түхэригэй нэгэдэхи шан, тус бүри 15 мянган түхэригэй хоер шан, тус бүри 10 мянган түхэригэй гурбан шан тогтоогдобо. Гражданска гэр байрын (һургуулинууд, хүүгэдэй яслинууд, хүүгэдэй садууд, больницанууд ба бусад) талаар 15 мянган түхэригэй нэгэдэхи шан, тус бүри 10 мянган түхэригэй хоер шан ба тус бүри 7,5 мянган түхэригэй гурбан шан тогтоогдоһон байна.

Академик А. В. Щусев түрүүлэгшэтэй конкурсын жюри байгуулагдаба.

(ТАСС).

Малай тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые заабол дүүргэхэ

АЙМАГАЙ ТҮРҮҮ КОЛХОЗ

Чесанын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз убһэхуряалгаар Хэжэнгын аймаг соо түрүүлжэ ябана. Тиин, тус колхоз ВКП(б)-гэй айком ба аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг абаа һэн.

Тарянажалай хоёрдохи бригада колхоз соогоо иланхай.

Бригадые даагша нүхэр Санжижапов колхозниугуудай ажалые зүбөөр эмхидхэжэ шадаа. Тэрэнэй ашаар, бригадын членүүд үдэр бүриингөө нормонуудые һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэдэг байха юм. Сенокосилкын машинистнууд Потеев, Мушанов, тармууршад Цыренбазаров, Цыренова ба бусад илангаяа һайнаар хүдэлмэрилдэг байна.

Убһэхуряалгаар түрүүлжэ ябаһан зэргэеэ алдахагүйн түлөө энэ колхозойхид социалистическэ мүрысөөндэ үшөө эршэтэйгээр оролсонхой.

Р. Цыбиков.

Нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэнэ

ИВОЛГА. (**Телефоноор абтаба**). Убһэхуряалгын үедэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ Осоавиахим колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Павлов) илажа ябана. Энэ колхоз убһэ сабшаха түсэбөө дүүргээ. Тиин, зальца мэтын газарые сабшан, нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэжэ байха юм.

Мүн хэдэн олон колхозниугуудынь силос даража ба набша намаа суглуулжа байнад. Үдэжэ байгаа үхэр малдаа убһэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэхын түлөө энэ артелиинхид социалистическэ мүрысөөндэ бүри эршэтэйгээр оролсонхой.

Убһэ хуряалгада ябаһан колхозниугуудта ажалай нэмэлтэ түлбэри олгохо хуулиие хазагайруулхагүй

Республикын зарим аймагууд убһэ хуряалга ба силос даралгада ябажа байһан колхозниугуудые урмашуулха тухай парти ба правительствоар байгуулагдаһан гуримые хазагайруулна.

Кабанскын аймагай Сталинай, Молотовой нэрэмжэтэ колхозууд ажалай нэмэлтэ түлбэридэ абаха убһыень үгэхын орондо, артелиин хүдэлмэриие хоёр суудхэ соо орхоёд, колхозой ниитын сабшалан дээрэһээ үмсэдөө убһэ хуряахыень колхозниугуудта зүбшөөһэн байха юм. Гэхэтэй хамта, эдэ хоёр колхозуудай нэгэнииншье тэжээл бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй байгаа.

Тэрэшэлэн Мухаршэбэрэй аймагай Победитель колхоздо мүн иимэ ябадал үзэгдэбэ. Тэжээл бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй байһан аад, энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд колхозой сабшалан дээрэһээ үмсэдөө убһэ хуряахыень колхозниугуудта зүбшөөһэн байгаа.

Эдэ аймагуудай дурсагдагша колхозууд имагтал ВКП(б)-гэй айкомууд, аймгүйсэдкомуудай абяа аниргүй һууһан дээрэһээ колхозниугуудта ажалай нэмэлтэ түлбэри олгохо хуулиие бүдүүлигээр хазагайруулба.

Убһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадаһан колхозниугуудта олгохо ажалай нэмэлтэ түлбэриие тон зүбөөр гаргаха хэрэгтэй. Колхоз бүхэн убһэ тэжээл бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые гүйсэд дүүргэһэн хойноо, колхозниугуудта имагтал ажалай нэмэлтэ түлбэри олгохо ёһо гуримаар убһэ үгэхэ зэргэтэй. Колхозниугуудай ажалта үдэртэ үгтэхэ убһэнһөө гадуур, тэдэнэрэй хуряаһан ба һурилһэн убһэнэй арбанай нэгэ хуби нэмэлтэ түлбэридэ үгтэхэ байһаниинь һануулагдана. Колхозниугуудта убһэ үгэхэдөө убһэ хуряалга дээрэ олоһон ажалта үдэрнүүдэйнь хэмжээгээр ба убһэ хуряалгын һүүлээр үгэхэ хэрэгтэй.

Ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон убһэ үгэлгые хаһа-хаһанагүй шалгаха шухала. Ажалай нэмэлтэ түлбэри үгэхэ хуулиие хазагайруулһан гэмтэ хүнүүдтэ дары хэмжээ абаха хэрэгтэй. Колхозуудай убһэ хуряаха гүрэнэй түсэбые дүүргээгүй байхада, колхозно ниитын сабшалан дээрэһээ үмсэдөө убһэ абахыень ямаршье хүнүүдтэ участогууд таһалагдажа үгтэхэ ёһогүй байна.

Б. Зонхоев.

БИЧУРЫН АЙМАГТА УБҺЭХУРЯАЛГЫН ЯБАСА ТУХАЙ

Байгша оной августын 25-ай мэдээгээр Бичурын аймаг убһэ сабшаха түсэбөө 77,1 процент дүүргэжэ, республика соо долоодохи һуури эзэлһэн байна. Аймагай колхозууд 19235 гектар сабшажа, 124507 центнер убһэ абаһан байха юм. Сабшагдаһан талмайнь 18106 гектар тармагдаа.

Тээсгэн үнгэргэгдэһэн ударна хоёр недельнигэй үдэрнүүдтэ аймагай түрүү колхозууд убһэхуряалга дээрэ бии байгаа хүсэеэ бараниень гульдхан элсүүлжэ шадаһан байгаа. Тиигэжэ тэрэ хоёр недельник соо 5678 гектар сабшагдаһан, 6168 гектар тармагдаһан, 40603 центнер убһэн һурилэгдэһэн байха юм. Тэрэшэлэн 1457 центнер набшаһата тэжээл, 867 центнер витаминна тэжээл суглуулагдаһан, 411 тонно силос дарагдаһан байха юм.

Ударна хоёр недельнигэй үдэрнүүдтэ Красный боевик колхоз убһэ сабшаха түсэбөө дүүргэжэ, аймаг соо түрүү һуури эзэлбэ. Тэрэшэлэн Логовскиин, Калининай, Кагановичын, Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозууд ударна хоёр недельнигые үнэхөөрөө ударнаар үнгэргэжэ, убһэ сабшаха түсэбүүдээ дүүргэһэн байна.

Энэ оной августын 26-ай мэдээгээр аймагай колхозууд 1709 центнер витаминна тэжээл, 5208 центнер набша намаа бэлэдхэһэн, 1749 тонно силос дараһан байна. һүүлэй үедэ Куренковой нэрэмжэтэ, «Большевик», «Новый мир», «Борец октября» колхозууд убһэ хуряалгын ябасые яһала шангадхаа.

«Красный боевик», Калининай нэрэмжэтэ ба бусад түрүү колхозууд убһэхуряалгын хүдэлмэридэ ябаһан хэдэн олон колхозниугуудта ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон убһэ үгэжэ байна. Калининай нэрэмжэтэ колхоз убһэ сабшаха түсэбөө дүүргээд байхадаа, олохон хүнүүдэй нэмэлтэ түлбэридэ абаха убһыень үгөө. Жэшээлхэдэ, тус колхозой член Андрей Ткачев гэгшэ 12 центнер убһэ абаба. Мүн колхозниугууд Б. Доржиев, Д. Шагжиев Б. Батуев гэгшэд тус бүридөө 6—7 центнер убһэ абаһан байна.

Логовскиин нэрэмжэтэ колхоз убһэ сабшаха түсэбөө «Красный боевик» колхозойхидой удаа дүүргэжэ, аймаг соо хоёрдохи һуури эзэлээ. Энэ колхозой олохон членүүд убһэхуряалгын үедэ үргэлжэ үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлмэрилһэн байха юм. Колхозниугууд Корогов, Чабаевский, Попова, Новокрещинов ба бусад һайнаар хүдэлмэрилөө.

Гэбэшье, аймагай хэдэн олон колхозууд убһэхуряалгые хангалтагүйгөөр ябуулжа байха юм. «Октябрьская революция» колхоз убһэхуряалгаар илангаяа ехэ гээгдэлтэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд убһэхуряалгада ябаха бүхы хүсэеэ элсүүлжэ шадаагүй, хүн бүхэнэй нормые заатагүй дүүргүүлхэ тушаа оролдоогүй байха юм. Тарянажалай бригадын бригадир нүхэр Батуев гэгшэ колхозниугуудые тэжээл бэлэдхэлдэ элсүүлхын орондо, харин өөрөө мэнэ һая болтор гэртээ һуудаг байһан юм.

Тэрэшэлэн Карл Марксын, Рагозинай, Круминай нэрэмжэтэ ба бусад колхозууд убһэхуряалгые угаа ехээр хожомдуулжа ябанад. Эдэ колхозууд убһэхуряалгын хүдэлмэринүүдэй дунда угаа ехээр забһар гаргаһан байха юм. Тиихэлээр бүхы аймаг соо сабшалга хуряалга хоёрой дунда аяар мянгаад гектарай забһар гаргагдаһан байна.

Силос дараха түсэб аймаг дотор хахадлаашьедүй байһаар. Зарим колхозууд шэмэтэ тэжээл болохо силосые мүнөө хүртэр тоодоггүй байха юм. Тиимэдэ энэ шухала хүдэлмэриие хаһа соонь эхилдэггүй ба мүн энээндэ колхозниугуудые олоор элсүүлдэггүй байна. Набша намаа, витаминнэ тэжээл гэхэ мэтые элбэгээр бэлэдхэхэ тушаа зарим колхозууд баһал анхаралаа хүсэд табинагүй.

Бичурын колхозууд убһэ тэжээл бэлэдхэлые һураггүй һайнаар үнгэргэхэ дүүрэн аргатай. Зүгөөр, олонхи колхозууд убһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ бии байгаа хүсэеэ элсүүлэнгүй, үнэтэ сагаа баража ехэхэн алдуу хэнэ. Мүн колхозно партийна эхин организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд убһэхуряалгые эршэдхэхэ тушаа колхозуудай правлениинуудта үшөө хүсэд туһаламжа үзүүлжэ шаданагүй.

Хэрбээ Бичурын аймаг убһэхуряалгые эгээл шухала хэрэг гэжэ тоолоод, энээндэ бүхы колхозниугуудые хабаадуулжа шадаа һаа, байгуулагдаһан түсэбөө дүүргэжэрхёод, бүхы аймагаараа нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэжэ байха һэн.

Мүнөө таряахуряалга, гүрэндэ тушаалгые эрид хурданаар ябуулхатая хамта, убһэхуряалгые бишии хашье удааруулжа болохогүй. Бичурын партийна, советскэ, газарта ряалангай органууд ба колхозуудай эгээл шухала зорилго хадаа убһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө заатагүй дүүргэжэ, адуу малдаа тэжээлэй бата бэхи база байгуулха ябадал болоно.

КОМБАЙНАА ҺААДГҮЙГӨӨР ЯБУУЛНА

ПЕТРОПАВЛОВКА. (**Телефоноор абтаба**). Боргойн талын тарялан дээрэ комбайн машиные жолоодон, хаялуулхада зохистой ба таарамжатай байдаг. Энэ жэгдэ талада комбайн эбдэрхэ һаатахашьегүй байна. Тиимэл хадань Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэрилжэ байгаа комбайнер басаган Сосорова гэгшэ өөрынгөө машиные һаадгүйгөөр ябуулна. Хуряалгада ороһонһоо хойшо нүхэр Сосорова 70 гаран гектар таряа хуряагаа.

Комбайн машинын һаадгүйгөөр ябаһанай аша үрөөр, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз таряа тушаалгаар аймаг соо түрүү зэргэдэ ябана. Дүүрэн бэшэ мэдээгээр тус колхоз бэлэдхэлэй пунктнүүдтэ 100 гаран центнер таряа тушаагаа.

Мүн жаткашан Цыбикжапов, гараар таряа хадагшад Д. Ринчинов, Ч. Ринчинов гэгшэд колхоздоо хурдан түргэнөөр хүдэлмэрилнэд.

ТАРЯА ТУШААХА АВГУСТЫН ТҮСЭБЫЕ БОЛЗОРҺОО УРИД ДҮҮРГЭБЭ

ИВОЛГА. (**Телефоноор абтаба**). «Красный пахарь» колхоз августа соо гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө болзорһоо урид, августын 27-до дүүргэбэ. Энэ колхоз бэлэдхэлэй пунктнуудта 798 пүүд таряа тушааһан байна.

Үтэлһэн колхозниугууд нүхэд Собенников, Суслов гэгшэд гүрэндэ тушааха таряае ашаха, буулгахадаа эрхим жэшээ харуулна.

Ф. ФОМИН.

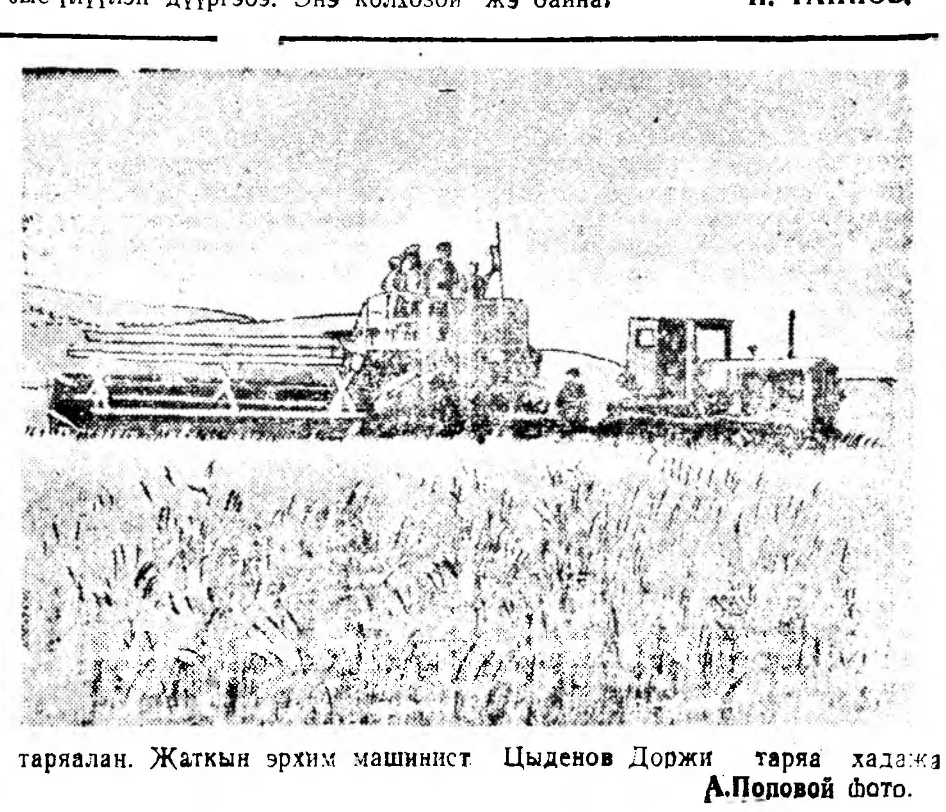
Түсэбһөө гадуур тарина

ТАРБАГАТАЙ. (**Телефоноор абтаба**). «Серп ба Молот» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Гребенщиков) 60 гектарай орондо, 75 га тарижа, намарай тарилгын түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ. Энэ колхозой намарайнь тарилгын зарим талмайн ургаса хүгжэн ургажа байна.

Мүнөө энэ колхозойхид түсэбһөө гадуур 40 гектар намарай тарилга хэхэ уялга абаад, тэрэнээ бэелүүлжэ байна.

И. ТАЙНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын аймагай «Большевик» колхозой тарялан. Жаткын эрхим машинист Цыденов Доржи таряа хадажа ябана. Баруун талада—комбайн колхозой таряа хуряажа байна.

А.Поповой фото.

Парижска Эб найрамдалай конференци дээрэ

Репарацинууд тухай асуудалаар

Румыни, Болгари, Венгри ба Финляндида хамаатай экономическа асуудалнууд тушаа комиссиин августын 26-ай заседани дээрэ В. М. МОЛОТОВОЙ хэлэhэн үгэ

Господин түрүүлэгшэ, господинууд комиссиин членүүд! Советскэ делегаци болбол румынска репарацинууд тушаа эб найрамдалай договорой статьяда өөрынгөө заhабари оруулhан ушар шалтагаанине тон тодорхойгоор хэлэжэ үгэhэнэйнь түлөө австралийска делегацида баясхалан хүргэнэ. Хоёр жэлэй саала тээ нэгэдэмэл нацануудай үмэнэhөө Советскэ Союз, Великобритани болон Америкын Холбоото Штадуудай Румынигай баталhан эбтээ оролгын условинуудые хүмэрюулэн унагаама тиимэ дурадхалнуудые ямар шалтагаан дээрэhээ тус делегаци оруулка баатай болоод байhан ушар тухай дуулахa тон шухала гэжэ советскэ делегаци тоолоhон байгаа. Мүнөө бидэнэр энэ хэрэгэй ушар удхыень ойлгообди. Тэрэшэлэн энэ дурадхалые греческэ делегаци дэмжэн дүнгэлсэнэ гэжэ мүн лэ мэдэхэ болообли.

I. СССР-тэ сэрэгээр добтолhоной хойшолонгууд

Австрали гээшэ Румынииhаа 17 мянган километр холо газарта байдаг юм Австралиhаа Румыни худар ерэхын тулада хоёр далайе гаталха хэрэгтэй. Хэрбээ Советскэ Союзда Румыниин репараци түлэхэ тухай асуудалда тиимэ эдибхитэйгээр оролсохо хэрэгтэй гэжэ Австралиин тоолохо болоо юм hаань, тэрээндэ хүсэд үндэhэтэй шалтагаанууд бии байха ёhотой болово. Мүн эдэ репарацинуудые ойлонь hэлгүүлхэ тухай эндэшангаар эрихын тулада эгээ энэ Австрали гээшэ тус асуудалда айхабтар ехээр hанаагаа табижа энэ зорилгые бэе дээрээ даажа эб hаниинь тон hонирхолтой.

Энэ асуудалла Советскэ Союзай байдалынь Австралиин байдалтай сасуулхаар бэшэ. Румыни гээшэ Австралида добтолоогүй ба добтолхо гэжэ тэрэнэй hанаан зүүдэндэшье орожо шадахагүй байгаа Австрали хадаа ёhо дүүргэхын тэдыдэ Румынида дайн соносхоhон болобошье, Антонескугэй фашистска сэрэгүүдтэ эсэргүүсэжэ нэгэшье патроной гарза хээгүй байна. Советскэ Союз гээшэ ондоо хэрэг аабдаа. 1941 оной июниин 22-то Советскэ Союзда Германиин махатэ муухайгаар добтолходонь, тэрэ сагта гитлеровскэ зарсанарай нэгэн байhан Антонеску толгойтой Румынишье гитлеровскэ бандатай хамта Советскэ Союзда добтолhон байха юм. Тиимэ болохолоороо, Антонескугэй Румыни гээшэ германска агрессортэй хэлсээ хэhэн бэеэрээ Советскэ Союзда добтолжо, бусад Нэгэдэмэл нацануудта эсэргүүсэhэн байгаа. Румыниhаа 17 мянган километр холо газарта байhан хадаа энээн тухай мартажа болохонь магад, теэд бидэнэр—советскэ хүнүүд болбол энээн тухай мартажа шадахагүй байнабди. Фашист Антонескугэй командовани доро ябаhан румынска сэрэгүүдэй Советскэ Союзда добтолон орожо, 1941 оной зун бүхы урда Украинаар ябахадаа, гитлеровецүүд шэнгеэр, харгыдаа ушарhан хамаг бүхы юумые хооhоруулжа, городууд ба тосхонуудые үгы хэжэ, Украинын баруун урда талые манай урда зүгэй hүрхэй hайхан город болохо Одессатэй хамта эзэмдээд, тэндэ 2 жэл хахад соо эзэрхэжэ байhан ба Волга хүртэр ошоод, тэндэ немецүүдтэй хамта манай алдарта Сталинградые сэрэгээр хүреэлhэн тухайнь мартажа шадахагүй байнабди. Австралийска делегаци эдэ бүгэдые мартаhан гү, али эдэ ушар баримтанууд тухай мэдэхэшье дурагүй байжа магад? Тиибэ-яабашье би болбол эдэ бүхы шухала ушар баримтанууд тухай австралийска делегациин ба Антонескугэй фашистска сэрэгүүдэй Советскэ Союз худар сүмэрэн орохон дээрэhээ юун болоhыень нюуреэрээ хаража ойлгохо арга тэдэндэ бии байhан тухай анхаралынь хандуулха байнаб.

Советскэ Союзда Германиин ба тэрэнэй сателлидүүдэй сүмэрэн ороhон ябадалай ямар удхатай байhыень гэршэлхын тулада олон тоото баримтануудые харуулха гүй байнаб. Советскэ Союзай газар дээрэ немецкэ булимтарагшад болон тэдэнэй союзнигуудай хэhэн хорото муухай аашануудые тодоруулха ба мүрдэхэ СССР-эй Онсо томилгото Гүрэнэй Комиссиин үмэнэhөө 1945 оной сентябрийн 15-да бүгэдэ виитын анхарал хандуулхаар тунхаглагдаhан док менгые заажа хэлэбэл хүрэхэ юм. Олониитын элитэ тушаалтанай оролсоhон энэ Онсо томилгото Гүрэнэй Комисси болбол эгээн дээдэ орган болохо СССР-эй Верховно Соведээр бии болгогдоhон юм. Советскэ Союзда Германиин ба тэрэнэй сателлидүүдэй дээрмэшэн янзаар добтолhон тухай тус комиссиин тунхаглаhан документ соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

Германи болон тэрэнэй урдань сателлидүүд байгшад „1710 город ба 70 мянга гаран тосхон деревнинүүдые дууhан гү, али зарим хубиинь hандаргаhан ба галдаhан, 6 миллион гаран гэр байшангуудые галдаhан ба hандаргаhан, 25 миллион тухай хүниие гар хоohон болгожо сагаан талада үлөөhэн байха юм. hандаргагдаhан ба үлэмжэхээр хохидоhон городуудай дунда томо томо ажаүйлэдбэриин ба культурна центрнүүд бии байна гэбэл: Сталинград, Севастополь, Ленинград, Киев, Минск, Одесса, Смоленск, Новгород, Псков, Орёл, Харьков, Воронеж, Ростов-на-Дону болон бусад олон бии".

Германи болон урдань тэрэнэй сателлидүүд байгшад „4 миллион тухай хүдэлмэришэдэй ажаллажа байhан 31850 ажаүйлэдбэриин предприятинуудые hандаргаhан, 239 мянган электромотор, 175 мянган түмэр отолдог станок үгы хэhэн байха юм; 65 мянган метр түмэр харгы, түмэр харгын 4100 станци, 36 мянган почтово-телеграфна эмхи зургаануудые, телефонно станцинууд болон хэлхеэ холбооной бусад предприятинуудые hандаргаhан байна.

40 мянган больница ба бусад эмнэлгын газарые, 84 мянган hургуули, техникум, дээдэ hургуули, научна шэнжэлэлгын институдуудые, 43 мянган олониитын библиотекэнүүдые үгы хэhэн гү, али хяhамна сохиhон байха юм

98 мянган колхоз, 1876 совхоз болон 2890 машинно-тракторна станцинуудые дээрмэдэhэн ба хооhоруулhан, 7 миллион адуу мори, 17 миллион толгой эбэртэ бод мал, 20 миллион толгой гахай, 27 миллион хони ямаа, 110 миллион толгой гэрэй шубуудые алаhан, буляажа абаhан гү, али Германи худар намнажа абаашаhан байна".

Олон тоото актнууд ба документнүүдэй үндэhөөр, Гүрэнэй Онсо томилгото Комисси болбол СССР-эй арадай ажахыда, мүн хүдөө ба городто hуудаг хүнүүдтэ ушаруулагдаhан гарза гайн ниитэ хэмжээнь 679 миллиард түхэриг болохо байна гэжэ тодоруулан гаргаба.

Советскэ Союзда Германиин ба урдань тэрэнэй сателлидүүд байhан гүрэнүүдэй дээрмэшэн зангаар добтолжо ушаруулhан гэмтэлынь иимэ байна гээшэ. [illegible] гэмтэлэй түлөө манай оронир нигэжэ үзэгдөө дуулдаагүй ехээр тоноhоной түлөө харюусалтын бага бэшэ хубинь Румынида тудаха болоно. Бүри мүнөөшье илангаяа СССР-эй урда зүгтэ дайн сэрэгэй хэсүү хүнтэ хойшолонгуудые хаража, дайнай hүүлээр үлэhэн hандаралгануудые болон тонуулда орожо хооhорhон советскэ хүнүүдэй бүлэнэртэй хаана-яапагүй ушаржа болохо байхадань советскэ хүнүүд эдэ бүхы ушар баримтанууд тухай мартаг лэ гэжэ австралийска делегаци дурадхаа гээшэ гү?

Теэд би болбол бүхы дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэ байhан үнэн сэхэ хүнүүдэй энээн тухай, энэ эли годо ушар баримтанууд тухай hанажа мэдэжэ байhандань hэжэглэнэгүйб.

II. Гарзануудые бусаалга

1941—1942—1943—1944 онуудта Советскэ Союзда болон тэрэнэй гражданинуудта агрессорнуудэй ушаруулhан хохидол ба гэмтэлнүүд тухай минии хэлэhэнэй hүүлээр, бидэнэр хадаа Румынитай дайн хэжэ дүүргэхэдээ гараа табижа баталhан эбтээ оролгын условинуудта хандаха ёhотой байнабди. Мүнөө сахэрүүнь хэлэдэг хүнүүд болоhон бэеэрээ эбтээ оролгын условинууд гээшэ наралтайгаар баталагдаhан юм, тиимэ хадань энэ эбтээ оролгын условинуудые hайнаар бодомжолжо хэгдээгүй, тэрэ зандань үлөөжэ болохо юм гэжэ тоолохын аргагүй гээд хэлэжэшье болохо юм аабза. Теэд господинуул, би болбол иимэ юумэ тухай таанарай анхарал хандуулхамни гэбэл: Эбтээ оролгын эдэ условинуудые гансахан Советскэ Союз бэшэ, мүн Великобритани ба Америкын Холбоото Штадууд гараа табижа баталhан байна, тиин, тэрээндэ гараа табижа баталхаhаа түрүү Советскэ Союзай, Великобританиин ба Холбоото Штадуудай правительствонууд дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэжэ үзэhэн байгаа. Мүн тэрэшэлэн Румынитай Венгритэй ба Болгаритай, hаhа Финляндитай Советскэ Союзай болон нүгөөдэ хоер союзна державануудай баталhан эбтээ оролгын договорой условинууд хадаа мүнөөхи илагдаhан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдтэй хамта тодо hайнаар зүбшэн хэлсэгдэhэн ба удаа тээнь бүхыдөө тунхаглагдаhан байнабшуу. Румынида репарацинууд тухай асуудал тушаа эдэ условинууд ямар удхатай байгааб?

Эбтээ оролгын условнууд соо энээн тухай тодо hонороор хэлэгдээ hэн. Тиихэ зуураа репарациин хэды шэнээн түлэгдэхэ тухай тодорхой хэлэгдэhэн ба Советскэ Союзда ушаруулагдаhан гарза гайн миил зарим хубиие Румыни бусааха ёhотой гэжэ хэлэгдээ hэн, ушарынь хадаа Румыни гээшэ дайн сэрэгhээ юрэ гараhан бэшэ, Германида эсэргүү дайнда оролсожо Германи болон тэрэнэй сателлидүүдые дараха Илалта туйлахын тулада союзна сэрэгүүдтэ туhалхаар 10 гаран дивизинүүдые гаргаhан ушарые харалсаhан байгаа. Эбтээ оролгын условинууд соо репарацинууд тушаа хэлэгдэhэн хамаг бүхы юумэнь Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведээр конференциин үзэмжэдэ табигдаhан эб найрамдалай договорой проект соо дахяад дабтагдаhан байна. Репараци тухай хэлэгдэhэн ба тэрээн тушаа австралийска делегациин өөhэдынгөө заhабаринуудые оруулhан 22-дохи статьяе уншажа үгэхэмни. Энэ статьягай текстнь иимэ гээшэ:

„Румыниин дайн хэжэ ба советскэ газарые эзэмдэжэ Советскэ Союзда ушаруулhан гарза гайе Румыни хадаа Советскэ Союзда бусаажа түлэхэ ёhотой, тиихэдэ Румыни гээшэ Нэгэдэмэл нацануудта эсэргүү дайнhаа юрэ гаража ошоогүй, харин Германиие хаяhан бэеэрээ тэрээндэ дайн соносхожо үнэхөөрөө дайлалдаhан юм гэжэ анхаралдаа абаад, хэлсээ хэжэ байhан талануд хадаа дурсагдаhан гарзые Румыни хүсэдөөр бэшэ, харин зарим хубинень бусаажа түлэхэ байна гэбэл: дүн хамта 300 миллион америкаанска долларые 1944 оной сентябриин 12-hоо хойшо 8 жэлэй туршада эд товараар оруулжа түлэхэ гэбэ (нефтьпродуктнууд, ороohон, модон, далайн ба гол мүрэнэй суднанууд элдэбын машина түхеэрэлгэнүүд гэхэ мэтэ).

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведтэ энэ асуудалые хаража үзэхэдэ Румынитай хэгдэхэ эб найрамдалай договорой тус статья тухай тэрэ асуудалы зүбшэн хэлсэhэн бүхы заседаниинууд дээрэ байлсаhан Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэшье Великобританиин түлөөлэгшэшье, Франциин түлөөлэгшэшье hэжэг hанаагүй бэлэй. Мүнөө болоходо австралийска делегаци арсаад байна гээшэ, зүгөөр энэ статьяе үндэhөөрынь хубилгаха шухала байhан тухай гэршэлhэн ямаршье тодорхой дурадхал ба ямаршье баримтануудые оруулаагүй байшоо.

Эбтээ оролгын условинуудтай сасуулбал энэ статья соо нэгэ заhабари хэгдэбэ гэжэ би тэмдэглэхэ байнаб. Эб найрамдалай договорой проект соо репараци түлэхэ болзорынь советскэ правительствын үүсхэлээр 6 жэлдэ бэшэ, харин 8 жэлдэ болгогдоhон юм. Румыниин демократическа правительствын репараци түлэхэ ябадалые хүнгэдхэхын тулада советскэ правительство иимэ юумэ хэбэ гээшэ. Советскэ правительство хадаа Румыниин репараци түлэлгые хүнгэдхэхын тулада бусад ондоошье юумэ хэhэн байна, тиихын тулада советско-румынска хэлсээн баталагдаhан юм. Нүгөө талаhаа, эбтээ оролгын условинуудые баталха үедэ Румыниин демократическа правительствын зүгhөө эбтээ оролгын условинуудые хүсэд дүүрэн зүбшөөhэн тухай бүгэдэндэ мэдээжэ, жэшээнь 300 миллион доллар репараци түлэхэ ба эбгээ оролгын условинууд соо бэшэгдэhэн янзаар репараци түлэхэ гурим журамые хүсэд зүбшөөhэн байгаа.

Тэрээнhээ гадна августын 13-да конференци дээрэ үгэ хэлэhэн Румыниин Гадаада Хэрэгүүдэй Министр г-н Татареску иигэжэ хэлээ hэн:

„Союзна ба Нэгэдэмэл державануудта түлэгдэхэ ёhотой репарацинууд тухай асуудалда Румыниhаа хүсэд дүүрэн репараци түлүүлхые бусад ондоо ямаршье державаhаа үлүү ехээр эрихэ эрхэгэй байhан Советскэ Союз гээшэ Румыниин гэмээр ушаруулагдаhан гарза гайн оройдоо 5-ай нэгэ хубиие бусааха гэhэн эрилтэ табяад лэ хизаарлаhан тухай бидэнэр дуугай байжа шадахагүйбди" гэбэ.

Тиимэ болохолоороо, г-н Татареску болбол эдэ реперацинууд Советскэ Союзай дүүрэн үндэhэтэйгөөр табиhан эрилтэ гээшэ, Советскэ Союзда румынска сэрэгүүдэй ушаруулhан тэрэ гарза гайн оройдоо 5 айнь нэгэ хуби болохо байна гэжэ румынска правительствын үмэнэhөө сэхэрүүнь хэлэhэн байгаа. Энэ асуудал тушаа арсаhан тиимэ зүйл тэрээндэ байгаагүй.

Советскэ Союзай иимэ эрилтэ табихыень үнэн зүб байhаниие хэншье арсажа шадахагүй. Энэ эрилтэнүүдэй тон зүб ба үндэhэтэй байhан тухай демократическа оронуудта олониитын тушаалтанай хэлэhэн хэдэн олонмэдүүлгэнүүд бии юм гэжэ хэлэхэдэ болоно.

III. Австралийска делегациин алдуутай дурадхалнууд

Тиимэ байтар австралийска делегаци овдоо hаналтай байнабшуу. Румыниин аша туhа тухай [illegible] румынск правительствын [illegible] ехээр оролдохо байhан хэбэртэйгээр харуулха hанаатай австралийска делегаци хадаа эдэ шиидхэбэринүүдые хоёр дахин дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэжэ hайшаан баталhан Советскэ Союз, Великобритани болон Америкын Холбоото Штадуудта орходоо энэ ушар байдалые бидэнэр үлүү hайнаар ойлгообди гэжэ хэн нэгэндэ ойлгуулха гэжэ оролдоно.

Австралийска делегаци хадаа Советскэ Союзда Румыниин репараци түлэхэ шухала байhыень юрэ зүбшөөнэбди гээд манда хэлэдэг байха юм. Австралийска делегаци өөhэдынгөө hайн юумэ hанажа байhан тухай мүнөөдэр эндэ зар тунхаг гаргабагүй. Теэд hайн юумэ hанажа байhан тухай мэдүүлгэнүүдые олон дахин хэлэhэн дээрэhээ болохо бэшэ. „hайн юумэ hанаад байхада тама тээшэ ошохо харгышье сэбэрлээтэй байдаг юм гэжэ хэлсэдэг". Бидэнэр hайн hаналнууд тухай хооhоор хэлэhыень бэшэ, харин австралийска делегациин оруулжа байhан тэдэ дурадхалнуудай үнэхөөрөө ямар удхатай байhыень hонирхонобди.

Австралийска делегаци болбол репарациин хэмжээе конференци дээрэ тодорхойлон гаргахагүй ба энэ асуудалые хаража үзэлгые 6 hараар хойшолуулха, тиихын тулада 7 гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн комисси байгуулха, тиигээд Советскэ Союзда репараци түлэхэ ябадалые дары дээрэ болюулаад байха гэжэ дурадхана. Энэ делегациин түрүүшын дурадхал иимэ байна гээшэ.

Теэд репарациин хэмжээ мүнөө тогтоогдонхой байнабшуу. Репарациин 300 миллион долларhоо 86 миллиониие Советскэ Союзда Румыни түлөөд байна. Энэ үнэн бэшэ гээшэ аал? Тиихэ зуура, Румыни болбол репараци түлэхэ тушаа өөр дээрээ тохогдоhон уялгануудай зүб байhаниие тооhон ба тоожошье байна. Тиимэ байбашье австралийска делегаци гээшэ эбтээ оролгын эгээн шухала условинуудай нэгэн юумые орхихо гэжэ репараци түлэхэ тухай хэндэшье хэрэггүй ямар нэгэн комиссида буляалдаата хэлсээ хэхээр үүсхэхэ ба хоёр жэлэй турша соо румынска правительствын шударгуу hайнаар түлэжэ байhан репарациин дүүргэлтые таhалдуулха тухай дурадхал оруулна.

Иихэдээ юун болоноб гэхэдэ: австралийска делегаци хадаа репараци түлэхын түлөө декларараци гаргаhан аад, үнэнтэ дээрээ тэрэнэй дурадхалынь репараци гүлэлгые таhалдуулха гэнэ.

Австралийска делегациин оруулhан хоёрдохи дурадхалынь юу байнаб гэхэдэ: репараци гээшэ нэгэ hаа доллароор, нэгэ hаа фунт стерлингээр түлэгдэхэ hэн, харин эбтээ оролгын условинуудаар хараалагдаhанай ёhoop румынска эд товараар түлэгдэхэгүй hэн гээд байна.

Теэд энэ австралийска делегациин дурадхал ямар удхатай гээшэб? Энээнэй удхань хадаа америкаанска доллар ба английска фунт стерлингые оложо абахын тулада хилын саана эд бараагаа хүнгэ-шэнгэнээр худалдахаар Румыниие баадхаха гэнэ, тэрэнь Румынида туhа нэмэри болохогүй байбашье Америкын Холбоото Штадууд болон Англиин тусгаар тушаалтанай дунда hайшаагдажа болохо бээ, австралийска делегаци энээниие зүйтэй дээрэ тоолодог байнабшуу. Америкын Холбоото Штадууд болон Великобританиин зарим тушаалтанай hанал бодолоор хадаа энэнь зүбшье байжа болохо, теэд энэ ябадал Румынида айхабтар ехэ түбэг бэрхэшээл ушаруулаад, хоолойгынь боожо болохо байнабшуу. Австралийска делегаци хадаа тиигэгты гэжэ хэншье хэлээгүй байтар хэн ехэ доллартой ба фунт стерлингтэй байhан тэдэндэ hаймhарха гэжэ угаа ехээр оролдоно. Репараци түлэхэдэнь хүндэ хүшэр болохо байhан Румынишье, репараци түлүүлхэдэ дуратай байhан СССР-шье, тиигэгты гэжэ австралийска делегациие мүн лэ гуйгаагүй байнабшуу. Эдэ бүгэдэнь Румыниин аша туhа тухай австралийска делегаци оролдоно гэhэн хэбэртэйгээр хэгдэнэ. Үгы даа, тиимэ бэшэ. Энэ хадаа доллар тухай оролдолго гү, али фунт стерлинг тухай оролдолго гү, али үшөө ямар нэгэ юумэ байжа болохо, теэд эндэ Румыниин аша туhа гээшэ ямар хамаатай байхаб? Хэрбээ Румыниин аша туhые иимээр харалсаха болоо hаань, тиимэ оролдолгоhоо боложо Румынида тон лэ хүндэ байханьгээшэ. Энэ хадаа Румыниие долларой түлөө, фунт стерлингын түлөө Румыниие богоолшолгодо оруулха гэнэ, тиигэжэ ябашье болохогүй. Румынида иимээр туhалжа болохогүй. Ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажалые hэргээн бодхоохо болон хүгжөөхэ хэрэгтэнь оронойдотороо бүтээн гаргажа байгаа өөhэдынгөө эд товараа бүтээн гаргалгые улам ехэ болгожо ба өөрынгөө ажаүйлэдбэриие хүгжөөжэ уялгануудаа дүүргэхын тулада, тэрэнэй өөрынгөө валютые бүхэжүүлхэ хэрэгтэнь Румынида туhалха хэрэгтэй. Хэрбээ австралийска делегаци иимэ дурадхал оруулжа Румынида туhалхамнай гэжэ hанаhан байгаа юм hаа үүдэн тээшэ ошоhон мүртөө тэрэнээ олобогүй гээшэ. Юушье болог, зүгөөр иигэгты гэжэ австралийска делегациие хэншье гуйгаагүй.

Хайшаа юумэ болоно гээшэб? Австралийска делегаци хадаа Румыниин аша туhын түлөө, репараци түлэхын түлөө аман үгөөрөө зууршалга хэжэ байhан аад үнэнтэ дээрээ тэрэнэй оруулhан дурадхалынь Румынида хоро хүргэхэ ба Советскэ Союзда репараци түлэхэ ябадалые таhалдуулха гэhэн байха юм.

IV. Австралийска дурадхалнууд абтахагүй ёhотой

Австралийска делегаци өөрынгөө хэжэ байhан юумые ойлгоно гээшэ гү? Австралийска делегациин оруулhан дурадхалынь ямар байнаб гэхэдэ: конференци гээшэ репараци түлэхэ хэмжээе тогтоохо ёhогүй, репараци түлэхэ гэhэн хэмжээнь хэзээ үни тогтоогдоод түлэгдэжэ байhан мүртэнь энээн тухай румынска правительствын өөрынь зүгhөө арсалта гараhан зүйл байгаагүй мүртэнь, конференци хадаа репараци түлэхэ хэмжээ тухай асуудалые шиидхэнгүй 6 hара соо хойшолуулха гэhэн австралийска делегациин дурадхал хадаа үнэндөө Советскэ Союзда репараци хэхэ ябадалые таhалдуулха гэhэн удхатай байна. Хэрбээ тиигээд байха юм болоо hаа, немецкэ ба румынска бусад эзэмдэгшэдэй дээрмэдэн хооhоруулhан Украинын гурбан районуудые, Крым болон СССР-эй бусад областьнуудые hэргээн бодхоохо хэрэгтэ айхабтар хүндэ сохилто болохо юм. Энэ хадаа эдэ районуудта ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажалые hэргээн бодхоохо, hургуули ба больницануудые hэргээн бодхоохо хэрэгтэ айхабтар ехэ хоро хүргэхэ болон түбхын түрүүндэ Советскэ Союзай эдэ районуудай улад зониие туйлай ехэ гомодолтой болгохо байна. Советскэ Союзда агрессиhаа хохидоhон районуудые hэргээн бодхоохо хэрэгтэй. Тиимэ сохилто хэхэ гээшэ хэндэ хэрэгтэй байха бэлэй. Румынида тогтоогдоhон репараци түлэхэ ябадалые яахадаа таhалдуулха юм. Дайсанай дээрмэдэн эзэмдэхэ ябадалда дайрагдаhан Украинын, Крымэй ба Советскэ Союзай бусад газар нютагуудай hандаргагдаhан районуудые hэргээн бодхоохо хэрэгтэ сохилто хэхэ гээшэ юундэ хэрэгтэй юм.

Австралийска делегаци болбол аяар хоёр жэл соо репараци түлэжэ байhан гурим журамые hэлгэхэ гэhэн эрилтэ табина. Тэрэ хадаа доллар ба фунт стерлингээр репарациие түлэдэг болохые дурадхана. Теэд тэрэниие олжо абаха гээшэнь Румынида түбэгтэй бэрхэ болохо байна. Тиихэ зуура СССР-шье энээниие зүйтэй дээрэ тоолохогүй байна. Советскэ Союз болон Румынишье репарациие эд товараар түлэхэ тушаа мүнөө байhан гуримдаа ханамжатай байhан юм. Тиибэ ябашье австралийска делегаци Румыни ба Советскэ Союзай хоорондо тогтоод байhан тэрэ харилсаанда хажуу талаhаа оролсоод, hандаргаха hанаатай байна. Тэрэ делегаци хадаа мүнөө бии байhан советско-румынска хэлсээниие hандаргаха ба энэ хэлсээниие оройдонь хаяха гэжэ дурадхана. Советскэ Союз болон Румыниин хоорондохи харилсаание hандаргаха hанаатай байhан гансал тиимэ хүнүүдтэ иимэ юумэ туhатай байжа болохо байна.

Теэд советскэ хүнүүдшье, мүн Румыниин демократическа тушаалтай хүнүүдшье мүнөө тогтоод байhан хани hайн харилсаание hандаргахагүй, харин хоёр оронойдоо туhатайгаар тэрэниие улам саашань хүгжөөхэ гэhэн хүсэлэнтэй байhыень австралийска делегациин господинууд таанар мэдэхэ ёhотой байнат. Энэ хадаа бүхы демократическа оронуудай аша туhада тааараха байнабшуу. Таанарай оруулhан дурадхал хадаа Румыни ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаае[нь] таhалха, Румыни ба Советскэ Союзай хоорондо тогтоhон эбтэй hайн харилсааень эбдэхэ эгээ иимэ юумэдэ хүргэжэ болохо байна. Австрали гү, али австралийска арад зон гээшэ энээндэ дуратай байха юм гэжэ hанахагүй байнаб. Австралийска делегаци хадаа бидэнэй оруулhан дурадхал юундэ хүргэхэ байhыень ойлгоод байхадаа тэрэ буруу ба хоротой дурадхалнуудые үмөөрэжэ байха юм гэжэ hанахагүй байнаб.

Хэды шэнээн хэмжээтэй репараци Румынида тогтоогдохо ёhотой байhан тухай асуудалые конференци өөрөө шиидхэхэгүй, харин нэгэ хэдэн гүрэнүүдhээ бүридэhэн комиссида дамжуулан үгэжэ, тэрэнь үшөө 6 hара соо энэ асуудал тушаа элдэбын буляалдаата хэлсээниие хэхэ ёhотой гэжэ австралийска делегациин дурадхаад байhые таанар мэдэжэ байнат. Хэрбээ иимэ дурадхалые зүбшөөгөөд байгаа юм hаа, Европодо эб найрамдал зохёохо хэрэгые нилээд ехээр гэдэргэнь сохихо байhандань hэжэг hанаhанайшье хэрэггүй. Нээрээшье эб найрамдалай договорнуудай эгээн шухала асуудалнууд тушаа шиидхэбэри гаргаха хэрэгые шэнэ болзортой болгожо хойшолуулха гээшэ Европодо бата бэхи эб найрамдал тогтоохо ябадалда туhа нэмэри хэхэ гээшэ аал? Союзна оронууд болон урдань Германиин сателлидүүд байгшадай хоорондо тааруулан шиидхээд байhан асуудалнуудынь мүнөө хойшолуулаадажа, урдань баталан абаhан шиидхэбэринүүд үгы хэгдэхэ болоо юм hаань, демократическа гүрэнүүд дуратай байха гээшэ аал? Европодо бата бэхи эб найрамдал тогтоhой гэжэ hаналжа байhан хүн тиимэ дурадхалые hайшаан дэмжэхэ байна гээшэ гү? Үгы даа. Европодо тогтууритай эб найрамдалые зохёохо дурагүй байhан лэ хүн тиимэ дурадхалые hайшаан дэмжэхэ болоно. Эб найрамдалай аша туhые шухала дээрэ тооложо байhан хүн, Европодо тогтууритай бата эб найрамдал зохёогдоhой гэжэ үнэхөөрөө hанажа хүсэжэ байhан хүн хадаа хэрбээ тиимэ дурадхалнуудай юундэ хүргэхэ ба hыень ойлгоо юм хадаа, тиимэ дурадхал оруулжа шадахагүй байна.

Зарим нэгэн шухала асуудалнуудые хаража үзэлгые нэгэ жэлээр хойшолуулха гэhэн дура-

(*Ургэлжэлэлынь 3-дахи нюурта*).

РЕПАРАЦИНУУД ТУХАЙ АСУУДАЛААР

В. М. Молотовой үгын үргэлжэлэл

[illegible]нференци дээрэ оруулаг-[illegible]. Австралийска делегаци [illegible] харгыгаар ябажа байнаб. Хэрбээ улам шэнэ шэнэ [illegible]нуудые хэзээ нэгэ конфе-[illegible]үүлдэ ямар нэгэн комис-[illegible] шиидхэхээр үгэхын ту-[illegible] шиидхэнгүй Амга-[illegible] конференци орхи-[illegible] юм hаань, юун болохо [illegible]? Энэ конференциин гү, али [illegible] Хэрэгүүдэй Министр-[illegible] Соведэй гаргаhан шиидх-[illegible], али энэ конференциин [illegible] hанамжада орходоо ямар [illegible] комиссиин гаргаhан шиид-[illegible] этигэлтэй хүндэтэй бай-[illegible] гү? Энээнии хэншье [illegible] шадахагүй. Үнэндээ ха-[illegible]мэ дурадхалые hайшаан [illegible] байбал Амгалан тайбанай [illegible] энэ этигэл хүндэнь [illegible]ш ба Европодохи эб найрам-[illegible] хэрэгтэ гарза гай ушаруу-[illegible] болоно. Хэрбээ биднэр [illegible] Амгалан тайбанай [illegible] бүхы договорнууд [illegible] тулэхэ тухай асуудал [illegible] комиссада 6 hараар [illegible] гэжэ дурадхаhан австр-[illegible] делегациин харгыгаар ябаhан [illegible] hаа, биднэр тус асуу-[illegible] шиидхэнгүй орхихо, угаа [illegible] шиидхэгдэхэгүй асуудалнуу-[illegible] болохо байнабди. Тиимэ [illegible] эдэ бүхы Амгалан [illegible] конференци гээшэ ямар [illegible] удхагүй болохо бай-[illegible] Советскэ делегаци хадаа тии-[illegible] зүбшөөжэ шадахагүй.

[illegible] бүхы юумэ дээрэhээ хараад [illegible] «Румынтай хэлсэхэ ба [illegible] Германиин сателлитнүүд [illegible] бусад гүрэнүүдтэй хэлсэ-[illegible] найрамдалай проект тушаа [illegible] заhабаринуудай оро-[illegible] хоротой байhаниинь [illegible]. Энэ мэтын заhа-[illegible] конференциин худэл-[illegible] худхуулха болоно. Тиибэ [illegible] австралийска делегациин [illegible]н дурадхал ямар нэгэн [illegible] Австралиин националь-[illegible] туhа дээрэhээ хэлэгдэhэн [illegible] болохо. Теэд, Австралиин [illegible]льна аша туhада ямаршье [illegible] бэшэ байнабшуу. Эб най-[illegible] тухай шухала асуудалые [illegible] сагта хойшолуулха бо-[illegible], үлэмжэ ехэхэн асуудал-[illegible] хаража үзэнгүйгөөр кон-[illegible] тараха болоходонь тэ-[illegible] гадна эбтээ оролгын [illegible] соо абтаhан тэдэ [illegible]нуудые конференциин [illegible] хазайлгаха ябадалые авст-[illegible] арад зон хүлеэжэ шада-[illegible] байна. Тиимэ алдуу эндүү-[illegible]алые зарим нэгэн австра-[illegible] гаргажа болохо, мүн тэ-[illegible]нгеэр тогтууритай бата [illegible]рамдал тогтоолгын аша ту-[illegible]доход гүй ба буландиртай [illegible] соо загаhа бариха дуратай [illegible] ямар нэгэн австралийска [illegible] ернүүд тиимэ алдуу эн-[illegible] гаргажа болохо. Теэд эндэ [illegible]лийска арад зэмэтэй бэшэ, [illegible]лийска арад зон хадаа эб [illegible]алда дуратай бусад бүхы [illegible]тал адли Европодо ба бүхы [illegible] дээрэ эб найрамдал тог-[illegible] гэжэ оролдоно, тэрэ хэрэг-[illegible] конференци туhалха бай-[illegible]. Манай конференци гээшэ [illegible]ратическа гүрэнүүдэй үмэнэ-[illegible] hаранхай. Энэ конференци [illegible] эб найрамдалай договорнуу-[illegible] шухала асуудалнуудые хой-[illegible]улха хэрэгтэ зохистой бай-[illegible] болохо байhан империалисти-[illegible] түсэбүүдтэ, реакционно хү-[illegible]тэ туhалха дурагүй байхал. [illegible] тайбанай конференци [illegible] агрессорнүүдэй ушаруул-[illegible] гайе зүйтэйгөөр түлэ-[illegible]саангүй орхихогүйн тулада, [illegible]рамдалай договорнууд соо [illegible] асуудалнуудые удаа-[illegible]нгүй шиидхэхын тулада зүб [illegible] зааж угэхын тулада [illegible] шадаха малаха юумые [illegible] эдэ дурадхалнууд ха-

даа үни удаан саг соо бата бэхи эб найрамдал тогтоохо ябадалда оролдоошье хамаадахагүй байhы ень ойлгохонь бэрхэ бэшэ.

Австралийска делегациин заhабаринуудые хэн hайшааhан абажа шадаха сайнаб? Хэрбээ австралийска делегаци өөрынгөө заhабаринууд тухай үшөө дахин бодожо үзэхэ юм хадаа, биднэй заhабаринууд гээшэ эб найрамдалай договорнуудай гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгые унжагайруулха бэшэ юм hаа ехээр худхуулха hанаатай байhан ган сал тиимэ хүнүүдтэ туhатай болохо байна, хэрбээ урдань агрессор байгшад манай конференци дээрэ өөрынгөө адвокатые табяад байгаа юм хадаа, энэ мэтын дурадхал ба заhабаринуудые абаха гэhэн эрилтэ табиха байгаа гэжэ ойлгохо бэлэй. Зүгөөр агрессорэй адвокадуудай энэ конференци дээрэ байлсахань хэндэ хэрэгтэй гээшэб. Амгалан тайбанай конференци дээрэ агрессорнуудай адвокатска үмөөрэлгэ хэхэ газар бэшэ байhыень австралийска делегаци зүбшөөхэ байха. Тиимэ байhан хадань австралийска делегациин оруулhан алдуутай эндүүтэй заhабаринуудые абаха гэжэ дахяад эрилтэ табихагүй гэhэн зохихо тобшолол хэхэ болоно.

Эсэсээ, демократическа оронуудай олониитын hанал бодол тухай анхараха хэрэгтэй, тэрэние хэрэгсээнгүй орхижо болохогүй. Амгалан тайбанай конференциин бүхы худэлмэриин эдэ олониитын саг үргэлжэ ажаглан хараха байхадань ябажа байна гээшэ. Хэрбээ тиимэ байгаа юм hаань австралийска делегациин дурадхал гээшэ Европодо бата бэхи эб найрамдал тогтоохо ба үнэнтэ зүбөөр байха туhада тааралха юм гэжэ демократическа үзэлтэй хүнүүдэй дунда хэнние үгэдөө оруулжа болохо гү гэжэ өөhэдhөөн асуугты. Демократическа олониитын дунда австралийска делегациин дурадхал hайшаагдажа шадахагүй. Энээнэй урда тээ баталагдаhан хэлсээнүүдые таhалдуулха гэhэн эдэ дурдахалнууд хадаа Советскэ Союз шэнгеэр агрессиhээ түйлай ехээр хохидоhон оронуудта хүндэ хүшэр гарза гай ушаруулха болоно. Дайнай болоhон жэлнүүдтэ суглуулhан долларнууд болон фунт стерлингүүдээр баян болобошье, дайн сэрэг соогуур hуларhан оронуудые экономическаар дарлаха гэhэн тэдэ оронуудта эдэ дурадхалнуудынь туhатай байха болоно. Репараци түлэхэ тухай асуудал мэтын эб найрамдалай договорой тиимэ шухала асуудалнуудые эсэслэн шиидхэхэ хэрэгые хойшолуулха гэhэн эдэ дурадхалнууд хадаа бата бэхи эб найрамдалые тогтоохо хэрэгтэ туhалха гэhэн хамаг бүхы hэдэлгэнүүдтэ хүндэ сохисо болохо байнабшуу. Австралийска делегациин оруулhан дурадхалнуудай али тухай буруу ба хоротой байhаниинь мүнөө или болоно, мүн тэрэшэлэн демократическа оронуудай олониитын дунда тэрэнии буруушаажа угтаха байна.

Иимэ ушарhаа, австралийска делегаци гээшэ өөрынгөө хорото муу заhабаринуудые буруушаажа арсаха бээз, тиин ядахын сагта тэрэнии конференциин зүгhөө хэгдэхэгүй ehотой гэжэ найдаха hанаатай байнаб.

Советскэ делегаци болбол репараци түлэхэ тухай асуудал тушаа австралийска делегациин оруулhан дурадхалые алдуутай ба хоротой байhан хадань буруушаажа, абахагүй хэрэгтэй гэжэ дурадхана.

Тэрээнтэй хамта советскэ делегаци болбол репараци түлэхэ асуудал тушаа Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалые hайшаан абахые дурадхана, тэрэ дурадхал хадаа hайса шалгагдаhан ба агрессиhээ хохидоhон гүрэнэй аша туhада, үни удаан саг соо тогтуурита бата эб найрамдал байгуулха аша туhатай үнэнтэ зүбөөр тааралха байнабшуу.

...тонско – машино-бүтээлгын завод (Башкири) комбайнуудай мо-...дые бүтээн гаргадаг юм.

...ДЭЭРЭ: Комбайннуудай моторнуудые суглуулжа байна.

Л. Якубовай фото (ТАСС-эй фотохронико).

Антисоветскэ сагаангвардейскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, японско тагнуулай агентнууд атаман Семенов, Родзаевский ба бусадай хэрэг тушаа сүүдэй процесс

Августын 27-ой үглөөнэй заседани

ССР Союзай Верховно Сүүдэй сэрэгэй коллегиин августын 27-ой үглөөнэй заседани дээрэ сүүдлүүлэгшэ Семеновhоо асуулта абалган үргэлжэлбэ.

Сүүдлүүлэгшэ болбол японско сэрэгэй министр Аракитай уулзаhан тухайнуудаа харуулан хэлэнэ.

—Би Аракитай 1918 онhоо эхилээд, тиихэдэ Харбин дээрэхи сэрэгэй миссиин ахалагша байhан сагhаань хойшо, олон дахин уулзаhан байнаб. Тэрээнтэй хожомынь 1932 ондо, 1936 ондо, мүн hүүлшынхеэ 1937 ондо уулзаhан байгааб, 1937 ондо Араки болбол сэрэгэй дээдэ соведэй түлөөлэгшэ болоhон байгаа. Биднэр тэрээнтэй СССР-тэ добтолхоор бэлэдхэгдэжэ байгаа сэрэгэй добтолгын түсэбүүдые зүбшэн хөөрэлдэhэн байгаабди.

Мүн сүүдлүүлэгшэ болбол Харбин дээрэхи японско центральна сэрэгэй миссиин ахалагша генерал Андогой Дайренда ерэхэдэнь тэрээнтэй уулзадаг ба хөөрэлдэдэг байhан тухайгаа харуулна. Эдэ уулзалганууд болбол Хасан нуур дээрэ болоhон событиhаа тээ ? урдахана болоhон байха юм.

—hаяын сагта Приморско областьдо зэбсэгтэ диверси хэгдэхээр хараалагдажа байна, энэ ябадал болбол советскэ Приморские японско сэрэгээр эзэлэн абалгада хүргэжэ магад гэжэ генерал Андо намда хэлэhэн байгаа,—гэжэ Семенов харуулна.—Энээнтэй холбогдуулан сагаангвардеецүүдые дайнда бэлэдхэхын шухала хэмжээ абаха хэрэгтэй гэжэ намда Андо хэлэhэн байгаа.

ПРОКУРОР: сагаангвардеецүүд сохом ямар үүргэ дааха гэжэ хараалагдаhан байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Сагаангвардеецүүдтэ японско армиин ара талые бүхэжүүлхын талаар тон шухала үүргэ даалгагдаха гэhэн байгаа: сохомлон хэлэбэл, полицейскэ алба хэхэ, журам байдал сахиха ябадал ба тэрээнhээ гадна, эзэлэн абаха гэжэ хараалагдаhан советскэ Алас Дурнын газар дээрэ хүдэлхэ ehотой тусхайта кадрнуудые Маньчжури дээрэ бэлэдхэхэ ябадал болоно.

Улаан Армиин частьнууд Хасан нуурай дэргэдэ японецуудые бута сохиhоной hүүлдэ, японско сэрэгэй ноедууд болбол Халхын-Гол гэжэ мүрэн дээрэ шэнэ провокаци бэлэдхэhэн ба бэелүүлhэн байха юм.—гэжэ сүүдлүүлэгшэ Семенов харуулна.—Японско сэрэгэй ноедой хэhэн энэ провокационно актын гол зорилго болбол Гадаада Монгол дээгүүр Забайкальска область худар сүмэрэн орохо ябадал байгаа. Японецууд хадаа Байкалые «ородой Алас Дурные тэжээжэ байгаа хоолой мүн» гэжэ нэрлэдэг байhан ба тэрээнии тон ехэ удха шанартай гэжэ тоолодог байгаа...

Семеновой харуулhан ehоор, тэрэ болбол японско армиин генерал Укаи гэгшын дурадхалаар монгол сэрэгүүдэй хабаадалгатайгаар хэгдэхэ ehотой энэ сэрэгэй операциин түсэбые зохеоhон байна.

—Тиигээд та монгол сэрэгэй частьнуудые өөрынгөө командалга доро абаhан байгаа гүт?—гэжэ прокурор асууна.

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ Семенов: үгы, би монгол частьнуудые өөрынгөө командалга доро абажа шадаагүйб, ушарынь хадаа Улаан Армиин сохилтонууд японецуудай бүхы хараа бодолнуудые худхажа хаяhан байха юм. Саашань, Семенов болбол «ородой эмигрантнуудай хэрэг эрхилхэ бюро» («Брэм») гэдэгэй шпионско ба диверсионно хэрэг ябуулгануудые тодолно. Энэ «бюро» болбол Советскэ Союзай газар уруу шпионуудые, диверсантнуудые ба хорлогшодые хаяха ябадал бэелүүлдэг байгаа. Ганса ганса агентнууд эльгээгдэдэг бэшэ, харин бүхэли бүлэг хүнүүд ябуулагдадаг байhан юм.

ПРОКУРОР: «Брэмэй» дэргэдэ байhан курсануудта шпионууд ба диверсантнуудые бэлэдхэлгэ тухай та юу мэдэхэ байнат?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Родзаевскиин мэдэл доро байгаа курсануудта террористическэ актнуудые хэхын бэлэдхэл ябуулагдажа байhан юм.

ПРОКУРОР: ямар сагhаа хойшо та өөрөө японско агент байhан байгааб та?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: 1939 онhоо хойшо. Маньчжурие японецуудай эзэлээд байхада би япониин туhада ябуулагдадаг тагнуулай хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр оролсожо эхилhэн байгааб.

Маньчжури дээрэ ба тэрээнэй саана байгаа бүхы агентнүүдhээ СССР тухай шпионско мэдээнүүдые хуряажа Семенов болбол, өөрынь хэлэhэн ehоор, эдэ мэдээнүүдые Дайрен дээрэ байгаа японско сэрэгэй миссеэр дамжуулжа Квантунска армиин штабта үгэдэг байhан байна. Семенов болбол Квантунска армиин штабай сотруднигуудhаа гадуур Дайрен дээрэ байгаа японско миссиин начальник генерал Укаитай, полковник Ясуетай ба капитан Такзокатай сэхэ холбоотой байhан байна.

Семенов болбол японско тагнуулда шпионско шанартай элдэб янзын мэдээнүүдые, тусхайлан хэлэбэл, Алас Дурна дээрэхи уhан доогуур ябадаг советскэ флот тухай, советскэ Приморьетой холбохо түмэрзамай барилга тухай мэдээнүүдые үгэhэн байгааб гэжэ өөрөө харуулна. СССР-тэ гитлеровскэ Германиин добтолоод байhан үедэ японецууд болбол советскэ Алас Дурнын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байдал тухай ба тэдэнэй дислокаци тухай мэдээнүүдые хамагhаа ехээр хэрэглэдэг байгаа.—Шпионско хэрэг ябуулга эрхилжэ байhан үедөө Семенов мүн иимэ мэдээнүүдые саашань дамжуулhан байгаа гү?—гэжэ прокурор асууна.

Гансал өөрынгөө делегадуудта мүнгэ түлэхын түлөө шан салин абадаг байгааб гэжэ мэдүүлээд, Семенов сэхэ харюуhаа хүлжахые оролдоно. Харин өөрөө ондоо янзын олзотой байhан шэнгеэр хэлэнэ. Сүүдлүүлэгшын үлэ бираха хүлжалтануудые элишэлжэ, прокурор болбол «Атаман Семенов» гэжэ гар табилгатай 1945 оной майн 20-ой ба июниин 20-ой хоер распискануудые сүүдтэ харуулан үгэнэ. Расписка бүхэниинь мянга мянган иеэнэй. Семенов болбол иимэнүүд распискаар hара бүри мүнгэ абадаг байгаа. Японско тагнуулhаа тон ехэ мүнгэ абаhанаа Семенов батална.

1938 онhоо 1940 он хүртэр Дайрен дээрэ японско сэрэгэй миссиин ахалагша байhан Ясуе гэгшын асуултаа үгэhэн мэдүүлгэ соносхогдобо. Энэ мэдүүлгын ehоор, Семенов болбол Дайрен дээрэхи японско сэрэгэй миссидэ Владивосток дээрэ байгаа уhан доогуур ябадаг советскэ флодой байдал тухай, уhан доогуур ябадаг онгосонуудай тоонууд ба тэдэнэй зохеол шанар тухай мэдээнүүдые дамжуулан үгэhэн байна гэжэ тодорон баталагдана. Саашань, Квантунска армиин штабай заабариин ehоор, Семенов болбол Ясуе гэгшээр дамжуулан даалгабари абаhан ба Сибирьтэ баригдажа байгаа шоссей харгынууд ба түмэр зам тухай материалнуудые дамжуулан үгэhэн байха юм.

Сүүдлүүлэгшэ болбол Ясуе гэгшын үгэhэн мэдүүлгые мүн баhа батална.

Японско тагнуулай агент, Алас Дурнын сагаангвардеецүүдэй ахалагша атаман Семенов болбол Германида засагые Гитлерэй абахада тон ехэ хүхюутэйгээр баяр хүргэhэн байха юм. Семенов удангүй «Германска империин канцлер тэдэ дээдэ түрэлтэ господин Гитлертэ» гэhэн адрестай бэшэг хандалга эльгээhэн байха юм. Энэ хэрэг дотор хабсаруулагдаhан тус бэшэгэй конверт дээрэ «1933 оной маргын 29» гэhэн дата байха юм.

ПРОКУРОР: та юунтэй холбогдуулан энэ бэшэг бэшэhэн байгааб та?

Сүүдлүүлэгшэ болбол Гитлерэй засагаа абаhанай ушарта, тэрээнтэй хамта Советскэ Союзтай тэмсэхэбди гэжэ hанаад баяр хүргэhэн байнаб гэжэ харюусана.

Прокурор болбол Семеновой бэшэhэн газетэ статьянууд соохоо хэдэ хэдэн эшэ татан соносхоно, эдээн соогоо Семенов болбол Гитлерые элдэб янзаар магтажа, фашизмда өөрынгөө дуратай байhаниие hайрхаhан ба фашистска Германиин туг доро Советскэ Союзтай тэмсэлээ эдибхитэй болгохые сагаангвардейцүүдээ уряалhан байха юм. Сагаан хасагай атаманай антисоветскэ хэрэг ябуулгануудые японско сэрэгэй ноед hайшаадаг байгаа. 1940 оной сентябрь hарада сагаан хасагуудай нэгэ листок дотор гараhан есаул Лазаревай статья дотор «(японско) хани нүхэд атаман Семеновые ородой самурай гэжэ нэрэлдэг байна» гэhэн үгэнүүдээр Семеновые тодолон харуулhаниинь дэмы бэшэ.

ПРОКУРОР: Советскэ Союз Японитой дайнай байдалтай болоhоноо соносхоhоной hүүлдэ та японецуудта өөрынгөө туhаламжа үгэхые дурадхаhан байна гүт?

Сүүдлүүлэгшэ баталhан харюу үгэнэ. Тэрэ байтагай стратегическэ удха шанартай хэдэ хэдэн хэмжээ -ябуулгануудые зохеоhон байгааб гэжэ тэрэ хэлэнэ. Гэбэшье Семеновой эдэ түсэбүүд бэелүүлэгдэхэ хубигүй байшоо.

—Улаан Армиин илалта түгэс добтолго hаад хэбэ,—гэжэ сүүдлүүлэгшэ хэлэнэ.

ПРОКУРОР: үсэгэлдэрэй ба мүнөөдэрэй асуултануудта харюусаhан танай бүхы үгэнүүдые дүнлэбэл, 20 гаран жэлэй турша дотор Японидо үнэн сэдьхэлээрээ алба хэжэ байhантай баталагдаба. Хэлэгты, танда ород юумэhээ юун үлөө гээшэб?

Семенов харюу үгэхөөр ядалдаба.

ТҮРҮҮЛЭГШЭ: мянга мянга иен абахадаа японско тагнуулда hара бүри үгэдэг расписканууд дээрэhээ тнай бодоходо, танда ород юумэhээ: «атаман Семенов» гэhэн хоер үгэ үлэhэн байна.

Сүүдлүүлэгшэ Семеновто адвокат Казнучеев асуултануудые табижа ороно. Өөрынгөө үмөөрэгшын асуудалнуудта харюусахадаа, сүүдлүүлэгшэ болбол Октябрьска революциин болоhон дары советскэ засагай эдибхитэй дайсан болоhон байгааб гэжэ мэдэрбэ.

АДВОКАТ: hүүлшын 20 жэлэй турша дотор хэhэн өөрынгөө хэрэг ябуулгануудые та өөрөө ямараар сэгнэхэ байнат?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Советскэ Союз тушаа эсэс хүртэрөө гэмтэ хэрэг хээб гэжэ би тэрээнии сэгнэхэ байнаб.

Сүүдлүүлэгшэ Семеновhоо асуулта абалган дүүрэнэ.

Забhарлалгын hүүлдэ сүүд болбол сүүдлүүлэгшэ Родзаевскийhээ асуулта абажа ороно.

Сүүдлүүлэгшэ Родзаевский болбол прокуророй асуудалда харюусахадаа, 1925 ондо сагаангвардеецүүдтэй холбоо байгуулхын түлөө хилын саана, Харбин город тэрьедэжэ ошоhон байгааб гэжэ харуулна.

ПРОКУРОР: та энэ холбоо байгуулаа hэн гүт?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: зүб, би сагаангвардеецүүдтэй холбоо байгуулhан ба «Российска фашистска союз»—гэжэ организаци байгуулhан байнаб.

ПРОКУРОР: танай организаци ямар зорилгонуудые урдаа табидаг байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: энэ организаци хадаа советскэ засагые унагааха ба Советскэ Союзда капитализмые hэргээн бодхоохо тээшэ эрмэлзэдэг байгаа.

Сүүдлүүлэгшэ саашань хэлэхэдээ, 1931 ондо японско тагнуултай холбоотой болоhон байгааб гэнэ. Родзаевскиин байгуулhан фашистска сагаангвардейскэ организаци болбол японско тагнуулда алба хэжэ байдаг өөрынгөө агентурые советскэ газар дээрэ эльгээн хаяжа, шпионаж эрхилжэ байhан ба Советскэ Союзда эсэргүү диверсионно актнуудые бэлэдхэжэ байhан байна.

ПРОКУРОР: Японии зүгhөө Советскэ Союзда эсэргүү дайнай бэлэдхэлдэ танай организациин хабаадалга тухай урид болоhон мүрдэлгэ дээрэ та асуултануудаа үгэhэн байгаат. Энэтнай сохом ямар хабаадалга байhан байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: саг үргэлжэ шпионско ба диверсионно хүдэлмэрые эрхилжэ байхадаа биднэр болбол мүн баhа ерээдүйн сагай шпионуудые, диверсантнуудые, террористнуудые бэлэдхэжэ байhан байнабди. «РСФ» болбол Маньчжоу-Гогой газар дээрэ японецуудай байгуулhан тагнуулшадай hургуулинуудта ба сагаангвардейскэ зэбсэгтэ отрядуудта өөрынгөө кадрнуудые эльгээдэг байhан юм. «РСФ» болбол советскэ байдалые хорото муухайгаар хардаhан пропаганда мүн эдибхитэйгээр ябуулдаг hэн.

Родзаевский болбол Советскэ Союзда Японии зэбсэгтэ добтолгохын түсэбүүдые зохеоходо хабаадалсаhан японско армиин хэдэ хэдэн генералнуудтай, тусхайлан хэлэбэл, СССР-тэ японско сэрэгэй атташе ябаhан генерал Фойтой холбоотой байгааб гэжэ харуулна. Родзаевский болбол Японии сэрэгэй министр генерал Аракитай нэгэнтэ бэшэ уулзаhан ба тэрээндэ «РСФ»-гэй байдал тухай элидхэhэн байнаб гэжэ хэлэнэ.

ПРОКУРОР: Япони Советскэ Союзда хэзээ добтолхоор хараалдаг байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Япони болбол энэ добтолгынгоо болзорнуудые тон наринаар нюусалдаг байhан юм, гэбэшье Харбинска сэрэгэй миссидэ подполковник Ниумура гэгшэ гурбадахи таhагай начальнигаар хүдэлжэ байhан байна. Тэрэ хүн намтай хөөрэлдэхэдөө, 1941 оной сентябрь—октябрь hарын үеэр, Москвае немецүүдэй абахада, СССР-тэ добтолхын бата бэхи hуурита болоhоноо мэдээд байхадаа, Япони болбол Советскэ Союзда дайгаар орохо юм гэжэ хэлэhэн байна.

ПРОКУРОР: Советскэ Союзда добтолхо зэбсэгтэ добтолгые бэлэдхэхын талаар японско командовани ямар бодото хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлhэн байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Квантунска арми нилээд ехэ болгогдоhон ба офицернүүдээр тэдхэгдэhэн байгаа. Квантунска армиин частьнууд Хойто Маньчжурида хаягдаhан байгаа. Советскэ Забайкальеда добтолон сохижо орохын түлөө Хайлар дээрэ хоер дивизи ерэhэн байна. Мүн олон тоото сэрэгэй аэродромууд байгуулагдаhан ба бэхижүүлгэтэ газарнуудые түхеэрэхэ талаар ажал хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаhан байха юм.

ПРОКУРОР: дайнай бэлэдхэлдэ ородой сагаангвардеецүүд ямар хабаадалга хэдэг hэм?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: 1943 ондо Харбин дээрэхи японско сэрэгэй миссиин начальник полковник Камацубара Бара хадаа хоер сагаангвардейскэ отрядуудые байгуулhан ба Маньчжурска партизануудтай тэмсэхын тула мүн баhа иимэ отрядуудые байгуулжа эхилhэн байна. hүүлэй үедэ ородой сагаангвардеецүүдhээ мүн баhа полицейскэ отрядуул байгуулагдаhан байгаа. 1937 ондо сагаангвардеецүүдhээ шпионуудые, диверсантнуудые ба террористнуудые бэлэдхэхын түлөө сэрэгэй полицейскэ hургуули нээгдэhэн байна. 1938 ондо японецууд болбол «Асано» гэжэ ород отряд байгуулhан юм. Тэрээндэ сагаангвардейскэ залуушууд шэлэгдэн абтадаг байгаа, тэдэнэр японецуудай хүтэлбэри доро Советскэ Союзтай болохо дайнда бэлэдхэгдэжэ байhан байна.

1943 ондо «Асано» гэжэ ород отрядые японецууд «Мань-Жоу-Го-гэй армиин российско сэрэгэй отрядууд» гэжэ нэрэтэй болгон шэнээр эмхидхэhэн байха юм.

1937 ондо «РСФ» болбол японско сэрэгэй миссиин сэхэ даалгабаряар тагнуулшадые ба Советскэ Союзда эсэргүү хорото эбдэрэл hандаралай хүдэлмэрие эмхидхэхэ хүнүүдые hургаха hургуули байгуулhан юм. Хожомынь энэ hургуули болбол сүүдлүүлэгшэ Шепуновой толгойлолго доро байгаа «монархическа нэгэдэлэй» дэргэдэ байгуулагдаhан баhа иимэ түхэлэй ондоо hургуулитай ниилэhэн байна.

ПРОКУРОР: 1946 он хүртэр танай агентура советскэ газар худар хаягдадаг байгаа гү?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: манай агентура «РСФ-гэй» бии байhан бүхы турша соо шпионско зорилгоор хаягдадаг байгаа. Биднэр Японии туhада шпионско хүдэлмэри эдибхитэйгээр ябуулдаг байгаабди.

ПРОКУРОР: та өөрөө гансахан японско тагнуултай холбоотой байhан байгаа гүт?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: японско тагнуулhаа гадна би баhа германска тагнуултай холбоотой байгааб. Энэ холбоое би 1938 ондо, нацистска партиин Харбинска таhагай ахалагша немец Шульцын манайда ерэхэдэнь тогтооhон байгааб.

Өөрынь хэлэhэн үгын ehоор, сүүдлүүлэгшэ Радзаевский болбол 1940 ондо Алас Дурна дээрэ байгаа хэдэн немецкэ тагнуулшадтай холбоотой байhан байна.

ПРОКУРОР: «Брэмые» (ородой эмигрантнуудай хэрэгүүдые эрхилхэ бюрое) хэн, ямар зорилгоор байгуулhан байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: «Брэм» болбол квантунска армиин даалгабаряар, сагаангвардеецүүдэй антисоветскэ хүдэлмэрие эдибхитэй болгохын ба Советскэ Союзда добтолон оролгые бэлэдхэхын түлөө атаман Семеновой сэхэ хүтэлбэри доро бүхы сагаангвардеецүүдые японско армиин составта нэгэдхэхын зорилгоор 1934 ондо Харбиндахи японско сэрэгэй миссеэр байгуулагдаhан байна.

ПРОКУРОР: Семеновой антисоветскэ хэрэг ябуулганууд тухай та юу мэдэхэ байнат?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: атаман Семенов болбол Маньчжурида байрлаhан сагаангвардеецүүдэй эмхидхэгшэ ба ударидагша байhан юм. Семенов ба тэрэнэй хүнүүд болбол гражданска дайнай герой Сергей Лазое паровозой топко соо амидыгаар галдажа алаашад мүн гэжэ олон хүнүүд сагаан эмиграцида хэлсэдэг байгаа. Семенов хадаа эмиграцида байhан hүүлшынгээ үдэрнүүд хүртэр советскэ засагта эсэргүү тэмсэлээ зогсоогоогүй ба японско арми соо оролсон Советскэ Союзда добтолон орохын бодолго табижа ябаhан хүн байна. Тэрэ хадаа нэгэндэ бэшэ Японидо ошоhон ба японско сэрэгэй ударидагшадтай сэхэ холбоотой байhан юм.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

Антисоветскэ сагаангвардейскэ организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, японско тагнуулай агентнүүд атаман Семенов, Родзаевский ба бусадай хэрэг тушаа сүүдэй процесс

Сүүд болбол сүүдлүүлэгшэ Власьевскиин асуулта абажа ороно.

Власьевскиин харуулан хэлэһэнэй еһоор, тэрэ хүн болбол 1912 онһоо хойшо Семеновтой танил байһан ба 1918 ондо сагаангвардейскэ семеновско отрядта һайн дураараа орожо, тэндэ хасагуудай таһагай начальнигай зэргэ эзэлжэ байһан байна. 1919 ондо Власьевский Семеновой өөрынь канцелярын ахалагшаар томилогдоһон ба тэрэ сагһаа хойшо японско тагнуултай бата бэхи холбоо байгуулһан юм. Тусхайлан хэлэбэл, Власьевский хадаа семеновецуудые тэдхэхын түлөө японско сэрэгэй миссиһээ мүнгэ абаха үүргэтэй байһан байна.

ПРОКУРОР: Семеновые зэр зэбсэгээр ба хубсаһаар хэн хангадаг байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: мүн баһа японецууд хангадаг байгаа. Семеновско отрядай бии болоһонһоо хойшо японецууд тэдэндэ тоног түхеэрэл, хубсаһа хунар ба зэр зэбсэгүүдые үгэжэ эхилһэн байна гэжэ японско генерал Куроки ба Семенов өөрөө намда мэдээсэһэн байха юм.

ПРОКУРОР: юундэ японецууд Семеновые итэрээ һайшаадаг байгаа гээшэб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: японецууд болбол советскэ Алас Дурные эзэлэн абаһанайнгаа һүүлдэ тэндэ тогтоохо гэжэ хараалжа байгаа «буферна гүрэн» гэдэгые толгойлогшын тушаалда Семеновые һуулгаха гэһэн һаналтай байһан туладаа, тэдэнэр Семеновые һайшаадаг байһан юм.

ПРОКУРОР: японско арми болбол советскэ Алас Дурнын арад зондо тон ехэ зоболон гашуудал асарһан байна гэжэ та урид болоһон мүрдэлгэ дээрэ хэлэһэн байгаат. Тэрээн тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үгыт.

Сүүдлүүлэгшэ Власьевский болбол японецуудай муухай аашанууд тухай. амгалан байһан арад зониие дээрмэдэн тоноһон ба буудаһан алаһан тухай, бүхэли тосхонуудые үгы хэһэн тухай хэлэжэ үгэнэ.

Прокуророй асуудалда Власьевский болбол «Брэмые» байгуулха ябадалда өөрынгөө хабаадалсалга тухай сүүдтэ мэдээсэжэ үгэнэ. Власьевский болбол «Брэмэй» советнигээр томилогдоһон ба энэ организацида Семеновой өөрынь нюурай түлөөлэгшөөр ябаһан байха юм. Тус бюрогой заседанинууд дээрэ ходоодоо японско советнигүүд байлсадаг байһан ба тэдэнэр элдэб асуудалнуудаар намһаа заабари абадаг байһан юм гэжэ сүүдлүүлэгшэ тэмдэглэнэ.

ПРОКУРОР: юундэ советнигүүд танай һанамжа асуудаг байгаа гээшэб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: юундэб гэхэдэ, тэдэнэр минии алдар хүндые тоодоо абадаг ба намда этигэдэг байгаа.

ПРОКУРОР: хэлэгты—ямар сагһаа хойшо та «Кио-Ва-Кей»-гэй ородой таһагай советнигээр байһан байнабта?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: 1941 онһоо хойшо.

ПРОКУРОР: энэ организациие хэн байгуулһан байнаб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Маньчжурида японецуудай ерэхэтэй адли энэ организаци байгуулагдаһан байгаа.

ПРОКУРОР: хэн байгуулааб гэжэ би асуунаб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: японско правительство...

Адвокат Чижов сүүдлүүлэгшэһээ асуулта абажа ороно. Японско командовани сагаан эмигрантнуудые хайшан гэжэ тараһан байнаб гэһэн асуудал сүүдлүүлэгшын урда табигдана.

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: эмигрантнууд тусхай пунктнуудта суглардаг байгаа, тэдэниие городуудһаа холо болгохо, тэдэниие советскэ засагта дуратай хүнүүдһээ амяарлаха гэһэн зорилго табигдадаг байһан юм.

Энээн тухай Власьевскиин хэлэһэн тушаа сүүдлүүлэгшэ болбол иимэ мэдүүлгэ хэнэ:

—Советскэ гражданинуудтай холбоотой байдаг эмигрантнууд арестовалагдаха еһотой гэһэн японско сэрэгэй миссиин тон нюуса захиралта бии байһан юм. Дайренда үйлсөөр ябахадаа советскэ гражданинуудтай дохилсобот гэһэн ганса гэнэдгээр 200-һаа дээшэ хүн арестовалагдаһан байна.

Энээгээр августын 27-ой үглөөнэй заседани дүүрэнэ.

Августын 27-ой үдэшын заседани

Үдэшын заседани сүүдлүүлэгшэ Бакшеевһээ асуулта абалгаар эхилнэ.

Бакшеев болбол 1918 ондо Семеновой сагаангвардейскэ отрядта орожо, атаманай орлогшоор ба Забайкальска сэрэгэй правительствые толгойлогшоор генерал-лейтенантын нэрэзэргэтэй хүдэлмэрилһэн байна.

Революционно хүдэлөөе дарахын зорилготойгоор сагаан хасагуудай дружинануудые байгуулһан байнаб гэжэ сүүдлүүлэгшэ мэдэрэн хэлэнэ.

ПРОКУРОР: сагаан хасагуудай дружинануудай уялгануудынь юун байһан юм бэ?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: атаман Семеновой сагаангвардейскэ частьнуудта бүхы хэмжээнэй туһа хүргэхэ.

ПРОКУРОР: танай карательна дружинанууд партизанска отрядуудта эсэргүү байлдаа хэдэг байгаа гү?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Зүүн Забайкальеда японецуудтай зэбсэгтэ тэмсэл ябуулдаг, партизанска отрядуудта эсэргүү байлдаа хэдэг байгаа.

ПРОКУРОР: Алас Дурнадахи «хасагуудай союз» тушаа та юу мэдэхэ байнабта?

Би энэ «союзые» японско сэрэгэй миссиин заабаряар байгуулһан байгааб гэжэ сүүдлүүлэгшэ харюусана.

ПРОКУРОР: та энэ «союзда» ямар бодото ажал-ябуулга хэдэг байгаабта?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: бидэнэр хүдөө тосхонууд дээрэ жэжэхэн подразделенинүүдые байгуулха ябадал эрхилдэг байгаабди, эдэнэр хожомынь, 1941 ондо, японецуудай заабаряар, «Захинганска хасагуудай корпус» гэжэ нэрэтэй болон нэгэдэһэн байна.

ПРОКУРОР: юунэй түлөө «бүлимтаралгын корпус» байгуулагдаһан байгааб, хэндэ эсэргүү юумэ тэдэнэр байлдажа байгааб.

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: Улаан Армида. Советскэ Союзда эсэргүү.

ПРОКУРОР: японско командованиһаа та ямар даалгабаринуудые абаһан байнабта?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: сагаан хасагууд болбол хэрэгтэй шухала үедэ өөрынгөө станицануудай центр дээрэ суглааралаа, саашанхи захиралта хүлеэжэ байха еһотой гэжэ намда заабари үгтэһэн байна.

Сүүдлүүлэгшын толгойлжо байһан «хасагуудай союз» болбол хожомынь «Брэмын» составта ороһон ба тэндэ тэрэ—Бакшеев—мүн баһа хүтэлбэрилхы үүргэ даажа байһан байна гэжэ сүүдлүүлэгшэ хэлэнэ.

Сүүд болбол сүүдлүүлэгшэ Шепуновһоо асуулта абажа ороно. Шепунов болбол Елизаветградска морин сэрэгэй училища дүүргэһэнэйгээ һүүлдэ «Донской дивизи» гэжэ нэрэтэй черкесскэ морин полкдо ороһон байнаб гэжэ хэлэнэ. Тус дивизи корниловска үймөөндэ хабаадалсаһан байна. Һүүлээрынь энэ дивизи Кавказ эльгээгдэһэн ба 1918 оной хахадта тараагдаһан байгаа. Шепунов болбол «Закаспийска арми» гэдэгтэ һайн дураараа ороо һэн. Жэл үнгэрөөд байхада «Закаспийска арми бута сохигдоһон байгаа, тэрээнһээ хойшо сагаан офицер Шепуновой саг үргэлжын тэрьедэлгэн эхилбэ. Түрүүшээр Перси тэргэдэжэ ороод, һүүлээрынь Инди орожо, тэндэһээ англичанууд тэрээниие Владивосток ябуулһан байна. Шепунов тэндэ 1922 ондо Вербицкиин сагаан армида орожо, энэ армиин бута сохигдоһоной һүүлдэ Маньчжури тэрьедэжэ ошоо һэн. 1925 ондо Шепунов РОВС—«росийскэ бүхэ сэрэгэй союз» гэжэ антисоветскэ организацида ороһон юм.

ПРОКУРОР: РОВС ямар зорилго урдаа табидаг байгааб?

СҮҮДЛҮҮЛЭГШЭ: СССР-тэй зэбсэгтэ тэмсэл ябуулхын түлөө сэрэгэй кадрнуудые бии болгохо ба өөрынгөө агентурые Советскэ Союзай газар дээрэ хаяха.

1932 ондо Шепунов болбол Пограничная станци дээрэ японско полицейскэ органуудай албанда һайн дураараа ороһон байна. Һүүлээрынь «монархическа нэгэдэлые» байгуулагшадай нэгэн болохолоороо, Шепунов энэ монархическа антисоветскэ организациин программын редактор болоһон байна.

Һүүлээрынь сүүдлүүлэгшэ Охотинһоо асуулта абтаба. Тэрэ хадаа 1928 ондо Маньчжурида байрлаһан залуушуудһаа бүридэһэн «монархическа союзда» ороһон байха юм. 1933 ондо Охотин «Ородой фашистска партида» ороһон байна. Энэ партинь һүүлэй сагта «российска фашистска союз» болон хубилһан юм.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Парижска Эб найрамдалай конференци дээр[э]

Румыни, Болгари, Венгри ба Финлянди тушаа экономическа комиссида

ПАРИЖ, августын 27. (ТАСС-эй тусхай корр.). Румыни, Болгари, Венгри ба Финлянди тушаа экономическа асуудалнуудай комиссиин мүнөөдэрэй заседани дээрэ Румынитай хэхэ эб найрамдалай договорой проектын репарационно условинуудта оруулагдаһан австралийска заһабариие зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлбэ.

Чехословаки болбол зүүн урдахи Европын экономическа талаараа энхэ һайн байхые Австралиһаа һураггүй ехээр хүсэдэг байна гэжэ Чехословакиин делегат тэмдэглэбэ. Австралийска дурадхалнууд болбол аюулта ушар гаргажа болохо байна. Дайсан байһан оронуудай экономико элүүр һайн үндэһэн дээрэ хүгжэжэ шадахынь түлөө репарационно түлбэринүүдэй тоое баталан гаргаха шухала. Энэ тоое тогтоохо хэрэгыень австралийска делегациин дурадхаһанай еһоор репарационно комисси мэтэ тусхай органуудта дам найдан даалгажа болохогүй гээшэ. Иимэ органиие байгуулха ямаршье шухала хэрэглэмжэ үгы байна. Эдэ бүхы ушар дээрэһээ чехословацка делегаци австралийска заһабариие буруушан хэлэһэн байна.

Украинын түлөөлэгшэ Тарасенко хадаа украинска ажахыда фашистска агрессиин ушаруулһан хүндэ ехэ гарза гайе тэмдэглэнэ. Иимэдэ Украина болбол репарационно асуудалые шиидхэхые Австралиһаа жэшээгүй ехээр хүсэнэ. «Австралийска делегациин дурадхалнууд соо элирэн гараһан һанаа зоборигүй, хүнгэн һанал, хүнэй зөөреэр барлам байха гэһэн хүсэл гайхуулна»,—гэжэ Тарасенко мэдүүлбэ. Австралийска делегаци болбол репарацида «принципэй еһоор» арсанагүйбди гэжэ мэдүүлхэлээ, өөрөө, магадгүй хожомынь Германи ба Японииһоо репараци абаха һаналтай байһан түлөөдөө, мэдүүлнэ еһотой. Үнэн хэрэг дээрэ австралийска делегаци болбол Министрнүүдэй Соведэй проектээр хараалагдаһан румынска репарациин ниитэ тоое арсажа байхадаа, энэ тоое бага болгохо хүсэлтэй гээшэ. «Яагаад австралийска делегаци урдань агрессор байһан орониие хохидолдо оруулагдаһан оронуудһаа үлүү ехэ хүндэтэй байдалда табиха хүсэлтэй гээшэб?»—гэжэ Тарасенко асууна.

Австралийска дурадхалнуудай удхань хадаа репарациие болюулха гү, али Румыниие хашаланда оруулхын түлөө тэрээниие ашаглаха гэһэн зорилготой.

Комисси дотор тогтоһон ниитын һанамжые дахажа, Канадын делегат австралийска заһабариие дэмжэглэжэ шадахагүй байнаб, тэрээндэ эсэргүү голосовалхаб гэжэ мэдүүлбэ. Мүн энэ үедөө тус делегат болбол хизаарланги эрхэтэй репарационно комисси байгуулха тухай һаналаа хэлэбэ.

Репарационно асуудал болбол белорусска арадта шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн мүн гэжэ Белоруссиин делегат Новицкий тэмдэглэбэ. Белоруссида ушаруулһан хохидол хооһоролой түлөө харюусалгын зарим хуби Румыни дээрэ бууха байна. Австралийска дурадхал болбол үнэндөө репарационно асуудалые шиидхэнгүй үлөөжэ, тэрээнэй шиидхэбэриие хойшолуулха гэһэн ябадал мүн болоно. Тиихэдэ, харин Амгалан тайбанай конференци болбол бата бэхи амгалан тайбан байдал зохеохо ябадалтай холбоотой бүхы гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэ гэһэн зорилготой. Тиимэ хадаа австралийска заһабари болбол конференциин зорилгонуудта таарахагүй байна.

Үсэгэлдэр австралийска заһабариие дэмжэглэһэн греческэ правительствын түлөөлэгшэ хулжалта хэлэбэ. Худхаляатай балар үгэ соогоо тэрэ болбол үсэгэлдэрэймни хэлэһэн үгэ буруу ойлгогдоһон байгаа гэжэ баталан хэлээд, греческэ делегаци болбол австралийска дурадхалнуудые дэмжэглэнэгүй гэжэ мэдүүлбэ.

Югославиин делегат хэлэхэдээ, тэрээнэй орон румынска репарацинуудта сэхэ ашаг туһа бододоггүй байбашье, репарационно асуудал болбол юрэнхы дээрээ тэрээндэ тон ехэ удхашанартай байна гэжэ тэмдэглэбэ. Ушаруулһан гарза гайгаа дүүрэнээр түлэхэ ябадал үнэн еһондоо эгээ таарамжатай байбашье, тус асуудал иигэжэ табигданагүй. Советскэ Союз өөрынгөө һаяын дайсадта хайра ехэтэйгээр хандана гэжэ хэлэжэ болохо байгаа.

Үгэ хэлэһэн ораторнуудай нэгэншье австралийска заһабариин түлөө һаналаа үгэбэгүй. Хэлсээ хөөрэлдөөнэй үргэлжэлэл үглөөдэр болтор хойшолуулагдаба.

АВСТРАЛИЙСКА ДЕЛЕГАЦИ ИТАЛЬЯНСКА ХИЛЭНҮҮД ТУХАЙ АСУУДАЛЫЕ БУСАЙДУУЛНА

Итали тушаа политическэ ба территориальна асуудалнуудай комисси болбол мүнөө үлгөөгүүр эб найрамдалай договорой проектын нэгэдэхи бүлэгые—Италиин хилэнүүд тухай асуудалые зүбшэн хаража эхилбэ.

Италиин хилэнүүдтэ хамаатай эб найрамдалай договорой проектын статьянуудые комиссиин зүбшэн хаража эхилхыень хүлеэнгүйгөөр, австралийска делегаци болбол эдэ статьянуудые зүбшэн хэлсэлгые хойшолуулха ба энэ дары «шалган шэнжэлхэ комисси» тогтоохын эрилтэ табиба. Тус комисси болбол арсалдаата хилэ шадарай асуудалда хабаатай бүхы зүйлнүүдые «шалгаха», Министрнүүдэй Соведэй үгэһэн бүхы материалнуудые шалган үзэхэ ба Министрнүүдэй Соведэй дурадхалнуудые тоосоондоо абангүй, хилэ шадарай асуудалнуудые гуримшуулха талаар тэдэнэй хэһэн хүдэлмэриие тоодоо абангүй, өөрынгөө һайшааһан дурадхалнуудые конференциин үзэмжэдэ табиха еһотой гэжэ хэлэбэ.

«Эдэ шиидхэбэринууд болбол еһотой һайнаар шэнжэлэн үзэһэнэй үрэ юм гү, али миин хүхэ тэнгэриһээ абтаһан юм гү, бидэнэр мэдэхэгүй байнабди,—гэжэ тэрэ хэлэнэ. Комиссиин членүүд болбол эб найрамдалай договорой проект соо табигдаһан территориальна асуудалай үнэн удхашанарые мэдэжэ абахын түлөө дүүрэн хүсэд мэдээнүүдгүй байна гэжэ тэрэ баталан хэлэнэ. «Господинууд, таанарай хэн мэдэнэб, Мон-Табор гэдэг хаана байдаг юм?—гэжэ эб найрамдалай договорой проект соо дурдуулһан франко-итальянска хилын районуудай нэгэн тухай дурдажа тэрэ асууба.

Тэрээнэй һүүлээр советскэ делегациин түлөөлэгшэ Вышинский үгэ хэлэбэ.

Вышинскиин хэлэһэн үгэ

Австралийска делегаци болбол энэ дары «шалган шэнжэлхэ комисси» байгуулха гэжэ дурадхаба,—гэжэ Вышинский хэлэнэ. Советскэ делегаци болбол энээниие буруу ба баталан абажа болошогүй гэжэ тоолохо байна. Эб найрамдалай договорой проектын хоердохи ба гурбадахи статья дотор харуулагдаһан асуудалнуудые Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй байгуулһан үсөөн олон бэшэ, бүхэли долоон комитет тон наринаар шэнжэлжэ үзэһэн байна гэжэ һануулхые советскэ делегаци шухала гэжэ тоолоно. Эдэ комитедүүд болбол хэдэ хэдэн һара хүдэлмэрилһэн ба зургаан элидхэлнүүдые бэлдэжэ табиһан байха юм, тэдэнэй зариманиинь дурадхалнууд, элдэб справканууд нютаг дээрэнь хүнүүдэй һаналнуудые асуун бэшэһэн протоколнууд гэхэ мэтэнүүдтэйгээ хамта 200 хүртэр хуудаһатай байһан юм. Эдэ тоонуудта анхаралаа хандуулхые би гуйнаб, эдэ тоонууд өөрөө өөрыгөө гэршэлнэбшуу. Ганса Итало-югославска хилэ тогтоохо ябадалтай холбоотой асуудалнуудай талаар гурбан комитет байгуулагдаһан байгаа. Итало-французска хилэ тогтоохо ябадалтай холбоотой асуудалнуудай талаар мүн эдэ комитедүүд хүдэлмэрилһэн ба дүүрэн материалнуудые табиһан байха юм. Гэбэшье эдэ бүхы зүйлнүүд бүглүү холын хүдөө тосхонһоо анха түрүүн город ерээд, хамаг юумые гараараа барижа үзэхэ һаналтай ябаһан хүдөөгэй балшар хүбүүн шэнги өөрыгөө үзүүлдэг австралийска делегат Ходсониие ханганагүй ха юм даа. Гэбэшье, нэгэтэ бүтээн хэгдэһэн юумые тоондоо абангүй, бүхы дэлхэй нам дээрэһээ эхилдэг юм, бүхы юумэн намһаа дулдыдадаг юм, тиимэ хадаа бүхы хэрэмүүдэй суургын түлхюрнүүдые сохом би өөрынгөө гарта барижа байнаб гэжэ һанадаг бүглүү холын уймар хүнүүдэй үзэлэй үүдэнһээ хамаг юумэндэ хандажа, бүхы юумые дахин шэнээр хубилгажа болохогүй байна гээшэ. Нэгэ хүн нэгэ юумэ мэдэнэгүй гээшэ гэһэн ганса энээн дээрэһээ бүхы хүдэлмэреэ дахин шэнээр эхилхые манда дурадхана. Теэд, юумэ мэдэхэгүй, мунхаг харанхы байдал хадаа баримта бэшэ юм гэжэ танда һануулхые зүбшөөгыт.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет болбол өөрынгөө дурадхалнуудые нарин нягтаар бэлэдхэһэн байна гэжэ тэмдэглээд, Вышинский болбол эдэ дурадхалнуудые бодото дээрэнь хаража үзэхэ ябадалда шууд орохые дурадхаба. Бүхы хүдэлмэреэ дахин эхилхын тухай бэшэ, харин урагшаа ябахын тухай хөөрэлдөөн байха еһотой.

Австралийска делегаци болбол «арсалдаата асуудалнуудые» шэнжэлжэ үзэхын түлөө комитет байгуулхые дурадхана,—гэжэ Вышинский үргэлжэлнэ,—теэд ямар асуудалнуудые тэдэнэр арсалдаата асуудал гэжэ тоолоноб? Хэлэжэ үгэг, бидэнэр тэдэниие зүбшэжэ үзөөд, үнэхөөр арсалдаатай асуудал гү бэшэ гү, батала[н] байнабди. Магад таанар[ай] ко-итальянска хилын [...] дурагүй гүт? Магад, таанар [...] Сан-Бернарай гараса [...] Мон Табор-Шабертон пла[то] мэтэ тухай асуудалай шии[д]дэ дурагүй хаяат? Тиигэбэ[...] гөө дурадхалнуудые үгыт.

* * *

Вышинскиин һүүлдэ үгэ аба[һан] ликобританиин түлөөлэгшэ [...] австралийска делегацида [...] эмгэнил хүргэнэ гэбэшье, [...] скиин баримтануудай үнэн з[...] һаниие мэдэрнэ. «Шалган ш[...] хэ комисси» тогтооһоной [...] шье шухала хэрэглэмжэ [...] тэрэ хэлэбэ. Мүн Франци[...] Югославиин түлөөлэгшэд авст[...] ска делегациин дурадха[л] эсэргүүгээр үгэ хэлэбэ. [...] австралийска делегадууд [...] һөөр байба. Тэдэнэр яаража [...] дурадхал оруулһан байна [...] энэ дурадхалынь анха түр[...] дурадхалһаа үнэндөө юугэ[...] илгаагүй байба.

Австралийска делегаци юу туйлахые хүсэнэб

Хоердохео үгэ абаһан Вышинский энэ мэхэтэ нюусагайень уудалан гаргаһан байна.

—Австралийска делегациин дурадхал соохи хубилалта болбол үнэндөө юушье хубилганагүй,—гэжэ хэлэбэ.—Түрүүшээр дурсагдагша комитедые «энэ дары» байгуулха гэжэ дурадхаһан байгаа, харин мүнөө болоходо тус комитедые «мүнөө» байгуулха гэжэ дурадхана.

Итали тушаа экономическа комисси болбол репарацинууд тушаа подкомитет байгуулха тухай дурадхалые буруушан хаяжа, договорой проектые статья статьягаарынь зүбшэн хэлсэлгэдэ орохоор шиидхэһэн байна гэжэ Вышинский заана.

—Подкомиссинуудые байгуулха процедурын дүримөөр тон эли тодо заагдаһан байна,—гэжэ Вышинский хэлэнэ.—Асуугдаха байна: юундэ бидэнэр энэ асуудал тушаа иимэ удаан арсалдана бибди? Яагаад австралийска делегаци бусад делегацинуудайнгаа һаналнуудые хайхарнагүй гээшэб, яагаад тэдэнэр нэгэ бүлэг заһабаринуудые нүтөө бүлэг дээрэнь ашажал байнаб? Элдэб олон делегацинуудай зүгһөө комиссида оруулагдаһан заһабаринуудай гушан процентыень австралийска делегаци оруулһан байха юм. Европоһоо тиимэ холо байдаг орон болохо Австралиин делегаци хадаа яагаад улам ехэ олон заһабаринуудые оруулнаб, улам ехэ бэрхэшээлнүүдые гаргаха гэжэ оролдоноб? Би эндэ сэхэ хэлэхэ байнаб: энэ ябадал хадаа манай хүдэлмэриие хойшо татаха, ааруулан зогсоохо, Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй дурадхалнуудые баталан абуулхагүй гэһэн гансал хүсэл гээшэ гэжэ тоолоходо болоно.

Вышинский болбол австралийска делегациин дурадхалые буруушаан орхихо ба процедурын журамай еһоор хэрэгээр ябуулха гэһэн дурадхал дахин оруулна.

* * *

Хэрэг байдал австралийска делегацида хараатай эсэргүү болон хандаба. Өөрынгөө дурадхалые саашадань зүб гэжэ дабтахань австралийска делегацида найдалгүй болобо. Буулта хэхэ хэрэгтэй болобо. Тиимэдэ австралийска делегациие ударидагша болбол өөрынгөө энэ буулта бусалтые далдалхын түлөө утаан хүшэгэ табиха гэжэ шиидэбэ. Тэрэ хадаа антисоветскэ шордолго ба советскэ делегациин ударидагшадай адреста хардалгата үгэнүүдээр элбэг ута удаан үгэ хэлэбэ. Гэбэшье австралийска делегадай хардалга гүрдэлгэнүүд австралийска түсэбэй унажа һалаһаниие далдалжа шадабагүй.

Бизлиин хардалга гүрдэлгэнүүдые хэлэжэ түлэг байхадань комиссиин түрүүлэгшэ Иделянд (Урда-Африканска Союз) болбол хэлсэгдэжэ байгаа асуудалһаа холодон ошоһон ораторые зогсоохо гэжэ оролдобо. Гэбэшье, советскэ делегациин түлөөлэгшэ Вышинский (һууриһаа): «ораторай хэлэхые бү хизаарлагты. Хэды шэнээн хэлэхэ дуратайб, юу хэлэхэ дуратайб, хэлэхэ юу[мэ хэ]лэжэ байг» гэжэ шангаар [...] Делегадуудай олонхиинь [...] доро нэрээ хухарһан австр[алийска] оратор яаража үгэ хэлэлгээ[...] гэбэ.

Энээнэйнгээ һүүлээр авст[ралий]ска делегаци болбол өөрынгө[ө ду]радхалые бусаан абанабди[...] мэдүүлбэ. Комисси болбол фр[...] ска дурадхалые тогтоон аба[һан]бэл, тус дурадхал хадаа [...] өөрөө хэрэгтэй гэжэ тоол[...] тусхайта асуудалнуудые ш[...] хын түлөө тусхайта комите[т] томилхо эрхэтэй гэжэ хар[...] процедурын журамые миин [...] нуулһан зүйл мүн байха юм. [...] дэ австралийска делегациин [...] халые тогтоон абаһанай хэрэ[г] үгы байгаа.

Италитай хэхэ эб найрамдал[ай до]говорой проектын репарацио[нно ус]ловинуудта австралийска [...] циин оруулһан заһабари болб[...] мынитай баталха эб найра[мдалай] договорой проектдэ дура[...] мүн тэрэ делегациин заһаб[ари...] аб адли байха юм

Австралийска делегат [...] оруулһан заһабаряа үмөөрэжэ[...] табан үгэ хэлэхэдээ, энээнэй [...] үдэр Балканууд ба Финлян[ди ту]шаа экономическа асуудал[...] комиссида хэлэһэн үнөөхи ба[...] нуудаа дахин дабтаһан байна.

Австралийска заһабарида [...] гүүгээр Югославиин делега[т] хэлэбэ.

Һүүлээрынь В. М. Молотов хэлэжэ, үнэн еһондо буру[у...] найрамдалай хэрэгтэ хорото [...] ралийска дурадхалнуудые ү[...] та шанга шүүмжэлэлдэ ор[...] байна. Советскэ делегациие т[...] логшын үгые тэндэ байгааша[д] ехэ анхаралтайгаар шагнаһа[н бай]на.

Итали тушаа политическэ б[а тер]риториальна асуудалнуудай ко[мисси] болбол эб найрамдалай дого[ворой] преамбулые (оршолые) зүбш[эн хэл]сэжэ дүүргэбэ. Һүүлэй [...] мүн баһа бусад комиссинуу[д] лоһондол адли, бүхы хэрэг [...] бага зэргын редакционно за[...] боложо үнгэрһэн байна. Ко[мисси] болбол мүн румынска деле[гациин] меморандумые хаража үзэб[...] лээрынь договорой нэгэдэхи б[үлэг] Румыниин хилэнүүд тухай а[суудал]лые хаража үзэлгэдэ ороһон [байна.] Мүнөө баһа эб найрамдалай [...] ворнуудай сэрэгэй статья[...] хаража үзэхэ комиссиин за[...] болоһон байна.

Харюусалгата редактор Ц. Д. ДАМДИНЖА[ПОВ]

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской [...] сельского хозяйства—3-23 (2 зв): культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.)

Н—00688. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж [...]